

50487

A HÉT

SZERKESZTI és KIADJA

VI. Evfolyam.

KISS JÓZSEF.

44. szám.

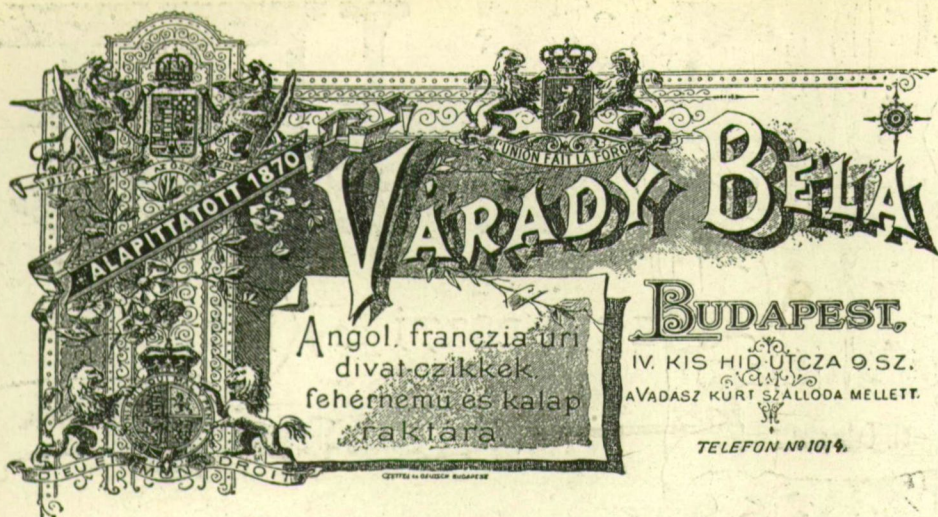
Ajánlja
teljes felszereléseit
férfi ruhákban és felszerelésekben.
Elismert kifizető szabás. Legolcsóbb árak

English Warehouse
DEUTSCH F. KÁROLY
Budapest, Andrássy-ut 1. sz.

Szerkesztőség és kladóhivatal:
VII., Erzsébet-körút 6. sz.

MUNKÁCSY MIHÁLY,
a legújabb párizsi felvétel után.

VÁRADY BÉLA
BUDAPEST.
Angol, francia úri
divatcikkék
fehérnemű és kalap
raktára
IV. KIS HÍD-UTCA 9. SZ.
AVADASZ KÜRT SZÁLLODA MELLETT.
TELEFON N° 1014.

KÉSZIT FÉRFIRUHÁKAT MÉRTÉK SZERINT.

„PANNONIA“

SZÁLLODA

Budapest, Kerepesi-ut 7. sz.

A nemzeti színház mellett.

Bőrgyógyító és bőrszépítő orvos

Dr. JUTASSY JÓSZEF

Budapest, VII., Erzsébet-körut 22.

Rendel hölgyeknek délelőtt 10–1-ig, uraknak délután 3–5-ig, a bőrgyógyászat körébe tartozó összes betegségekben. Továbbá mint a kozmetika szakorvosa, gyógyítja mindazon bőrbajokat, melyek a külső szépség rovására vannak, mint pl. durva, szintelen, tisztátalan kéz- és arczbőr, **szeplő**, májfolt, tűzfolt, anyajegy, lencse, szemölcs, **pörse**nés (virmerli), **tüsző** (mitesz), kellemetlen izzadás, **hajkorpa**, hajhullás, kellemetlen szőrök (női bajusz és szakál), stb., valamint szakszerű tanácsok a bőr ápolására és a szépség megővésére.

Levelekre válaszol.

Legczélszerűbb, legtartósabb, legolcsóbb az **aszfalt-burkolat**. Templomok, tantermek, folyosók, járdák, kocs utak, hidak, vágóhidak, istállók, magtárak, műhelyek, kapualjak, udvarok, terraszok, játszóhelyek, stb., **aszfalttal burkolását**, nemkülönben nedves lakások gyökeres szárasztételét

jótállás mellett legolcsóbban elvállalja

a magyar aszfalt részvény-társaság.

Árjegyzék, költségvetés ingyen!

Behar J. Daut

Konstantinápolyból

ajánlja nagy műjavító-intézetét,

hol mindennemű eredeti

keleti szőnyegek mint Sumak, Kara-
manik és Gobeli-
nek művészien restauráltak. — E műintézetben javított szőnyegeknek a javítás sem színén sem visszáján fel nem ismerhető és tartósságukért 10 évi kezességet vállal

Recseb Mohamed, szivacsüzlete

IV., Károly-körut 18. sz.

Képes árjegyzék: a) harmonikákról; b) mechanikai zeneművekről és zenélő-dísz tárgyakról; c) minden egyéb hangszerekről, hangszerekellékekről és hurorokról külön kiadásokban ingyen és bérmentve küldetik.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre frt 10.—

Félévre > 5.—

Negyedévre > 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Erzsébet-körút 6. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Budapest, November hó 3.

Krónika.

Háboru !!

— november 1.

Édes szerkesztő ur, vallja meg őszintén: baissere spekulál ön, vagy haussera?

... Hogy ön egyáltalában nem spekulál? Hát akkor miért kívánja, hogy a Háboruról írjak?!

*

Kérem. Megtörténhet, hogy a Háboru csakugyan meglesz, mint ahogy meglehetett volna idén, tavasszal vagy ősszel, s meglehetett volna tavaly, vagy harmadéve, ma, tegnap, tegnapelőtt. Édes. istenem, Japán. Hát komolyan azt hiszik, hogy, ha Oroszországnak csakugyan háborus a kedve, egyéb okot a háborura nem talált, s epekedve arra kellett volna várnia, hogy a fölkelő nap országa összekülömbözzék a mennyei birodalommal? Hogy éppen Koreára van szüksége, abban is egy bizonyos kikötőre? Mintha magára Japánra is nem volna szüksége; mintha angol kézen Ázsiában nem volnának földek, kikötők, tartományok és területek, melyek az orosz birodalomnak okvetetlenül és elengedhetetlenül szükségesek! Igazában az oroszoknak a saját birodalma fele részére sincs szüksége, mert sem hasznát nem veszi, sem kormányozni nem tudja. De Oroszország mégis előre akar nyomulni; ma szüksége van Koreára és Törökországra; ha ezeket megkapta; szüksége lesz a Balkánra és Japánra; ha ezeket megszerezte, szüksége lesz Magyarországra és Indiára; ha ezeket elérte, szüksége lesz Európára, Ázsiára, Afrikára, Amerikára és Polinéziára — s mindezekután hamarosan szervezi majd az ekspedíciókat az északi meg a déli sark kikutatására, mert ezek nélkül meg éppen nem lehet el.

*

S épp ezért, ha hiszek a háboruban, ma nem hiszek jobban, mint tegnap. Az ujságok lármájára nem adok, s a börze kedvetlen kedve nem szegi kedvem. Önök az orosz ujságokra hivatkoznak, kommunikékre, interviewkra, hiteles forrásból fakadt több mint hiteles hírekre. Furcsa, hát azt hiszik, muszka ujságkiadók nem spekulálnak,

muszka államférfiak nem játszanak a börzén, muszka gentlemenek nem tudják, mi a contremine?

*

Utálom ezt a csuf, hazug világot, s egyáltalában nem hiszek senkinek és semminek. Ha a muszka császár megizeni majd valamerre a háborut, azt fogom hinni, bogy baissere spekulált. Sok mindent nem érték s végtelen sok mindennel nem törődöm. De nagy örömömre szolgált s nagyon megértettem a francia kamarának azt a határozatát, hogy francia képviselő ne lehessen pénzügyi szindikátus tagja. A Pester Lloydban egy kitűnő kollégánk fényesen kifejtette, milyen nonsens ez a határozat; milyen elfogult, mikor a pénzzel való foglalkozást jellembevágónak bélyegzi, s milyen ártalmas, mikor éppen az in politicis legképzettebb s legtapasztaltabb intelligenciákat zárja ki a törvényhozásból. Jó, legyen; legyen ez az intézkedés elfogult, igazságtalan és czélszerűtlen — s lenne bár szörnyű, rettenetes és égbekiáltó: mind nem volna elég fizetség azokért a rettenetes szörnyűségekért, azokért az égbekiáltó gazságokért, azokért a rablásokért, gyilkosságokért s hazaárulásokért, amik szerte a világon a pénzvilág homlokán sötétlenek. A francia kamara határozata bizonyára számárság, nem is a képviselők lelkéből fakadt, s csak a kapitalista rendszer ellen fölizgatott sokaság pressziójának a szüleménye. Ó de értem ezt a sokaságot; értem, hogy ökölbé szorul a marká, s megcsikorgatja a fogát, mikor egy-egy véletlen fátyollebbenésnél azt látja, hogy az ő élete és vére, vagyoná meg mindene, a betevő falatja meg a fekvő párnája; hogy országok sorsa, nemzetek utja s fejedelmek eltökélése; hogy minden, ami a sorsot teszi, minden, amitől milliók élete függ; anyák félelme, harcosok bátorsága, polgárok garasa, nemzetek munkája; az erő biztosítéka: a hadsereg; a szabadság: a törvényhozás; az igazság: a fejedelem — hogy mindez csak kártya, közönséges játszókártya a pénzemberek kezében, amiket olyan hidegvérrel játszanak ki egymás ellen, mint a kávéházban a pagátot.

Csináljuk a sorsot, s vágjuk zsebre azoknak garasait, akiknek a vagyona a sorstól függ! Háború vagy béke? az a kérdés, melyiken nyerhetni többet!

S ha az izgatott közvélemény csakugyan beugrik, s mint 1870 ben a francziára, olyan szörnyű nyomással hat a kormányra, hogy annak a mérséklete beleszorpan; ha a mondva-csinált nemzetközi ujság-háboruk valóságos elkedvetlenedést hintenek a nemzetek közzé;

egyszóval, ha a felséges, fenséges, szentséges, főmagasságu, kegyelmes, méltóságos, főtisztelendő, nagyságos és tekintetes spekuláció addig játszik a tüzzel, míg az egyszerre csak igazán lobbott vet: akkor majd a világ hatalmasai a maguk bőrén főgják megérezni a mesét, amit olyan szívesen citálnak, valahányszor a spekulációik számára mérsékletre és nyugalomra van szükségük: a *Zauberlehrling* meséjét. Mert akár Ázsiában tör ki a Háború, akár Európában, akár Koreában, akár Bolgárországban: nem áll meg ott, ahol megindult, s nem azok végzik, akik megkezdték. A világháborúval együtt tör ki a gazdasági romlás, s ha a pénznek most háború kell, a háborúnak meg majd pénz kell!

Ignotus.

Enyém vagy.

*Azt hittem olykor, esztelen,
Hogy tudom: mi a szerelem,
S pár édes pillanat hevében
Az üdvöt feltalálni véltem...*

*De tünt a mámor s lelkemen
Erőt velt aggó félelem,
Hogy akiről van minden álmom,
Az egyet, azt fel nem találom.*

*Bus kétség, hideg őszi köd
Borongott életem fölött;
Ekkor jöttél te szembe vélem,
Kékszemű, édes szökeségem.*

*Arcod, mosolyod, szemeid —
Rég ösmerősöm mindenik;
S gyermekkoromból cseng még vissza
Hangod, a szelid, édes, tiszta.*

*Maga az isten tudja csak,
Hogy milyen régen vártalak!
Életre váltott álomkép vagy:
Én álmodtalak: az enyém vagy.*

Mezarthim.

A jó vagy rossz híre valamelyik ujtónak nem a tanoktól függ, melyeket hirdet, hanem amelyeket neki tulajdonítanak az emberek, akik semmit sem olvastak tőle.

Vallour.

A bünöket följegyzí a rendőrség — az erényeket csak az isten.

Mért szerencsétlen nap a péntek? Mert a szentírás szerint az isten ezen a napon teremtette az embert?

Haek.

Aktőon.

Irta: VÁRKONYI.

(Tárgy: Lantossy Adolár, a költő, »Gomorrha pusztulása« című híres regényét Nizzába küldi.)

I.

Lovag Berg Ákosné ő nagyságának.

Nizza, Grand Hôtel Electric.

Lipótváros, 1895. október hó 25-én.

Kedves Elza,

Bizonyára kíváncsi gondolatok fognak átvillanni szőke kis fejecskéjén, ha a Hôtel Electric diszkrét inasa — talán ugyanaz, akivel két év előtt esténként egyesült erővel bugziroztuk a kis mantille alá nagysád blúzzjának divatos bő ujjait — tehát, ha a diszkrét Jérôme oly kifogástalan mozdulattal, mint valami nagykövet a maga megbízó levelét, át fogja nyújtani azt a kis, gondosan pakkolt csomagot, mely magába rejtí századunk egyik legjelesebb szellemi termékét: a »Gomorrha pusztulása« című regényt, melyet ime Önnek ajánlok.

Megszokott szerénytelenségem nélkül mondhatom, hogy a regény érdekelni fogja.

Először, mert regény.

Másodszor, mert szülőföldünkön, a Faubourg St.-Léopoldban játszik.

Harmadszor, mert Ön is szerepel benne, asszonyom.

Utoljára és főképp azért, mert hisz az egész könyvnek (amint mi jogászok mondani szoktuk) az »értelmi szerzője« senki más, mint az a bájos kis asszonyka, aki most a messze tengerre nyíló terasszon reggeli csokoládéját szűrészölve, mosolyogva jártatja szemeit ezen a bolond levélen — azokat a szép kék szemeket, melyek elől szégyenkezve rejtőzik bárányszőke mögé Franciaország azúr égboltozata s pironkodva vonnak magukra bodros habfátyolt a haragos óceán hullámai.

Emlékszik-e még? Hisz alig mult el azóta egy rövid kis esztendő. Igaz, hogy az idő nagyot változott és nagyot változtunk benne mi is. Magából asszony lett, Ákos barátomból boldog férj és belőlem az a bizonyos harmadik, aki nem örül...

Emlékszik-e még?

Arra a szép augusztusi reggelre, mikor landauerünk méltóságteljesen baktatott az örökké derült Cortina d'Ampezzoból a Croda Rossa vadregényes tája felé.

Soha sem ültem még olyan kellemes kocsiban, Aladár gigjét, Móricz phaetonját és Mandelbaum fiakkerét is beleszámítva. Az öreg landauer lefőzte valamennyit. Büszkén hordotta tartalmát: egy vagyonos papát, kinek az Alpeselek az Alpinákat és a budapesti tőzsde barátságos csarnokait juttatják eszébe; egy álmosan bóbiskoló mamát; egy szép szőke leánykát, ki málázó szemekkel tekint a fenséges Monte Cristallo örök hóval takart, égnek meredő ormára és egy fiatal urat, aki méltán tartaná magát a Faubourg legostobább polgárának, ha a Monte Cristallót nézné és nem azt az ábrándos szőke leányarcot, az oldala mellett. Az a fiatal gentleman, amint tudja, én voltam, asszonyom, ki az igazság érdekében még azt óhajtom megjegyezni, hogy a fent dicsért landauer, kollegáitól eltérőleg, oly előzékenyen szűk volt, hogy a térdeknek, a fizika természetes törvényeinél fogva, többször kellett találkozniok, mint ahányszor például Lady Derby szombati vagy Kimberley grófnő keddi zsúrjain találkozni szokás. (Mondanom sem kell, hogy a most említett térdek alatt a papái és mamái nem értetődnek.) Ezek után hatásos volna, de azt hiszem felesleges, harmadszor is azt kérdeznem:

— Emlékszik-e még?

Bizonyára emlékszik.

Eszébe jut talán egyebek közt az az ujjongó kiáltás is, mely egyszerre elhangzott rózsás ajkairól: »A tó, a tó!« Megengedem, hogy Xenophonnak a tenger láttára elmondott »thalasszája« szép volt. De azért valamennyi vén görögnek valamennyi szálló igéje nem ér fel az ön rózsás ajkainak egy kiáltásával, asszonyom!

Tehát: »A tó, a tó!« Valóban ott terült el alattunk a Misurina titokzatos, félelmesen nyugodt tükre, szédületes mélységből verve vissza a Monte Cristallo, a Cristallino és a Sorapis ringó képeit.

A papát és a mamát az »Albergo« teraszszán hagyva, sétára indulunk.

Lassan, elmélázva, lebilincselve a táj komor fensége által, haladunk egymás mellett a tó magányos partjain.

Zöld bokrok mögött egy csinos kis csónak ring a habokon. Félig ki van húzva a homokos partra. Éppen két személyre való.

Bájos szökkenéssel, a milyennel a game-ballt szokta visszaverni mindnyájunk gyönyörűségére, bent terem a ladikban, kis kezecskéi megragadják az apró kormány zsinórait. En, talán kevesebb bájjal, letelepszem a szemközti deszkára és eloldva a törékeny járművet, egy erős evezőcsapással belódítom a csendes habok közé.

Különben is szép a kilátás a Misurina taván, de ifju szívem teljes meggyőződésével állithatom, hogy még kevés turistának volt olyan szép, mint éppen akkor és éppen nekem. A divatos rövid szoknyácska a hirtelen leülésnél egy kissé felcsuszott és a legjobb akaratnál se lehetett volna többé megigazítani: milyen könnyen fel nem billen egy ingatag csónak a legcsekélyebb mozdulatra!

A szoknyácskának tehát kelleni bele kellett törődnie az új helyzetbe és elmulasztania egynémely fontos kötelességnek a teljesítését. Többek között fedetlenül kellett hagynia olyasmit, amit máskor — biztosíthatom, hogy nagysád összes ismerőseinek nagy bosszuságára — irigy féltékenységgel gondosan eltakart: egy-egy kicsiny darabkát két fekete selyem-harisnyából, melyek érthető büszkeséggel feszültek a Faubourg legformásabb lábacskaín.

Ez a két fekete selyemdarab megbüvölt. Bűnös szemeim elfeledték a fehér Cristallot, a kék Misurinát és titkos kéjjel szívták magukba a finom fekete szövet mámorító gyönyörét. Reszkető kezemben ügyetlenül mozgott ide-oda a könnyű evező s a kisdéd csónak aggasztó módon kezdett himbálódzni a habokon. Kis hijja volt akkor, asszonyom, hogy mindketten a Misurina hullámsíkjában nem értünk tragikus véget. (Mit szolt volna hozzá a szegény Ákos?)

— Vigyázzon egy kicsit! kiáltá megszeppenve. Hol jár az esze?

— Azon gondolkodom, hogy a fekete harisnya az ujjkor legköltoőbb találmánya. Zseniálítás dolgában csak egy van hozzáfogható és ez a kivágott derék. De még ennél is százszor ingerlőbb. Az egyik szépet mutat, de a másik még szebbet sejtet...

A mosolygó arcot egyszerre bájos pir futotta el és a rózsás ajak csak egy szót mondott:

— Szentelen!

Pár perczig azután némán ültünk egymással szemben. Majd hirtelen gúnyos mosoly jelent meg bájos vis-à-vis-m arczán, jelezvén, hogy a harag szünőben van.

— Maga csunyan visszaél az én helyzetemmel. Tudja, hogy nem mozdulhatok, mert felfordulunk és nem kiabálhatok, mert kompromittálnám magamat...

— Pedig milyen édes volna mindakettő. Meghalni önnel vagy kompromittálni magát!...

— Emlékszik még a mythológiára?

— Nem. Mi közük hozzánk a görög isteneknek?

— Eszembe jut valami, amit az igazgatóné az

iskolában mesélt. Mikor Aktäon megleste Dianát fürdés közben, a haragos istennő büntetésből szarvassá változtatta a szemtelent és kutyaival tépette szét. Pedig ez az új valamivel szebb volt magánál...

— De valamivel többet is látott Dianából, jegyztem meg szerényen.

— Az mindegy. Maga is megérdemelné.

— Jól van, szólék, elfogadom a büntetést. Jöjjön hozzám feleségül és aztán nem bánom, varázsoljon át szarvassá...

— A maga felesége legyenek? Azt nem fogom megcselekedni. A költők rossz partik.

— Akkor van egy még jobb tervem! Menjen feleségül Móriczhoz, Gyulához, Kornélhoz vagy Ákoshoz! Ezek, azt hiszem, elég jó partik. Hajtsa végre *rajtuk* a varázslatot! Én szívesen segédkezem...

A kék szemekben újra megjelent a gúnyos mosoly.

— Ha jól értettem, azt ajánlja, hogy játszuk el Maud és Lucien regényét a Lipótvárosban?

— Nagyon szép regény, felelém kitérőleg.

— Megvallom, ügyes terv. Magának még hasznos is volna. Lenne tárgya egy új regényre. Csak le kellene írnia, amit eljátszunk...

— És aztán? kiálték, örömmel ragadva meg a kedvező fordulatot. Hisz már régóta unszol, hogy írjak egy regényt, melynek maga a hősnője. Itt az alkalom...

Ujra elhallgatott.

A gúnyos mosoly eltűnt és a kék szemek ábrándosan tekintettek a távolba... Vajon mire gondolt?

A görög vadászra? Vagy a francia marquisra? Vagy én reám?

Vagy talán egyikünkre sem? Ki tudná kitalálni egy ártatlan leányka gondolatait?

Majd hirtelen mozdulattal rendbeszedé a rakoncátlan szoknya fodrait és halk, elhaló hangon, mintha valami láthatatlan lénynek szólana, suttogá:

— Meglátjuk!

A partról hívó hangok ütötték meg füleinket. A papa tőzsdei harcokban edzett baritonja rezgett át a tó hullámain:

— Elza! Hol maradtok?

A karcsu evező mélyen belevésődött a kék habokba s a csónak gyors, egyenletes ütemben siklott hangtalanul a part felé.

— — — — —
Asszonyom! Ön nem játszotta el a regényt.

De én megírtam.

A férfi megtartja a szavát, még ha lipótvárosi is és költő is. Számos álmatlan éjszakán töprenkedtem azon, vajjon mit jelentett akkor ez a rejtélyes szó »Meglátjuk!«

A rejtvényt, sajnos, meg nem fejtettem.

De a regényt megírtam. Itt van.

Szerettem volna, ha meg is történt volna. Ugy hallottam, hogy a regénynek az életből kell meritve lennie. Az én regényem tehát rossz, mert vágyaimból és ábrándjaimból merittem.

Vagy talán még megfejtethetem a Misurina rejtélyét?

Óh ha igaz volna! Ha regényemet, mely sajnos, nem lehetett megtörtént dolgok naplója, legalább megtörténendő dolgok programjának tekintené! Olyan recept-félének a boldogságról, melyet meg kell csináltatni és be kell venni!

Az édes orvosságokat mindig szívesen vettem be. És maga, asszonyom?

Kiváló tisztelettel

Lantossy Adolár.

U. I. A kedves Ákost tiszteltetem.

H.

Berg Ákos levele Lovag Lantossy Adolárhoz, a költőhöz

Nizza, 1895. október 30.

Édes öregem!

Örömmel olvasok a lapokban arról a nagy feltűnésről, melyet a »Gomorri pusztulása« keltett. Igazán szép tőled, hogy a dicsőség mámorában sem felejtkeztlél meg rólunk és regényed egy példányát feleségemnek beküldötted. Együtt olvastuk el az egészet Elzával. Mindketten el voltunk ragadtatva. Csak egy dologban tértek el véleményeink. Én ugyanis azt állítottam, hogy kissé sötét színekkel festetted a mi társaságunk romlottságát és hogy a Faubourg asszonyai között nincs egy se olyan, mint a te hősnőd. Elza neked adott igazat. Ezt azért írom meg, mert tudom, hogy a nők izlését mindig többre becsülted a mi izlésünkénél.

Igaz! Még egy üzenetet is kell át adnom. Elza t. i. arra kéri, hogy légy szíves minket meglátogatni. Azt hiszi, hogy az utolsó hónapok fáradalmi után jól fog esni neked a pihenés. Különben is — azt mondja — egy régi ígéret beváltásával adósod és itt akarja tartozását leróni. Bizonyára megint valami pajkos terv született meg szőke kis fejcskéjében, melyhez téged szemelt ki áldozatul, szegény barátom. De se baj! Jőjj csak el barátom! Ketten együtt majd elbánunk valahogy ezzel a bájos, csintalan kis ördöggel.

Ölel

Ákos.

U. I. Szobáidról gondoskodtunk. Itt vannak a miénk szomszédságában.

Zemganno Pista.

Írta: REVICZKY PÁL.

A bereznai Vörös kos piszkos kis udvarát kerti helyiségnek nevezték, a verseny miatt népbolondításból vagy a vendéglős nagyizálásából-e, nem tudom, mert erre az elnevezésre éppenséggel nem szolgált rá. Tény az, hogy a fogadó kapualját elzáró üveg csapó-ajtóra télen nyáron ez volt kiírva: Bemenet a kerti helyiségbe.

Télen pusztán a fogadó omnibusz kocsija állt itt és csak a falakra mázolt Dolma Bagdzse, velencei Lido és egyes pazar tájrészletek árulták el, hogy ennek a kis rideg négyszögnek egyéb rendeltetése is van. Tavasszal azután, a mikor a zöld borsó először jelent meg az étlapon, a vendéglős nyájas hajlongások között jelentette az asztaloknál, hogy elsején berendezi a kerti helyiséget. A pinceszől előkerült a satnya repkény az unalmas zöld rácsokkal, a melyekkel oly leleményesen takarták el az istállót, hogy minden idegen fürkésze nézett körül, honnét árad szét az istálló-szag. A bejáratnál nagy dézsákban oleander állott, a szabadon maradt térséget pedig berakták asztalokkal.

Ez volt a kerti helyiség s a Vörös kos elgyötört közönsége ennek a kevés változatosságnak is örülve, egész őszig itt kint ékezett, — friss levegőn — mint mondták.

Csak Szeredás György, az »öreg nagyságos úr« nem mozdult ki megszokott vaczkából.

— Nem szeretek nyáron fájni — mondta és bent maradt a piszkos étterem sarok-asztalánál, ahol megfájni éppenséggel nem lehetett.

Tipikus alak volt ez az öreg. Azt beszélték róla a Vörös kosban, hogy ő fordította a Corpus Jurist. Hanhberg fiscalis, egy mindenkor ellenzéki férfiú ugyan majd min-

den nap bebizonyította, hogy ez csak mese, de senki sem hitt a fiscalisnak, annyira hozzá illt az öreg úr okos, jóságos, szürke szemeihez és tiszteletreméltó fehér szakálához a Corpus Juris.

Ilyenkor tavasszal azután, a mikor az udvaron terítettek, az öreg úr mellett csak az állandó asztaltársa, valami Stoczek nevű szürke számvizsgáló maradt bent, és rendesen hozzájuk szegődött még Székely Lajos, egy kopasz idealista, aki ügyvéd volt ugyan, de nem folytatótt praxist, hanem a helybeli magyar lapot szerkesztette.

A boltives alacsony étterem üres volt, csak egy nagy pohárszék, meg egy banketteknél használni szokott festetlen hosszú asztal állott a falak mellett, és az ajtóval szemben a sarokban az öreg Szeredás asztala volt megterítve.

A fellocsolt padló és a kiömlött sok sör savanyú párája az állott szivarfüsttel és ételszaggal összevegyülve fűdte tette a levegőt. A legyek zümmögve repkedtek a szobában s a meleg az idén először volt elviselhetetlen; csak a vendéglősnének széthizott ratlerje keveselhet, mert a napra feküdt, mely az ablak félfüggönye fölött széles kényében esett a piszkos padlóra.

A teremben unalmas csend volt. Az öreg úr keveset beszélt az ebéd alatt, Stoczek álmosan nyelte a falatokat, csakis a Székely idegeit ingerelte a meleg és idegesen gesztikulált. Valami könyvről beszélt.

— Pedig az nem úgy van — vetette közbe Szeredás. Onnét tudom, mert az a könyv még 1865 ben jelent meg Heckenastnál, akkor még olvastam efféléket. De azóta csak jogi műveket olvasok.

— Hogy lehet az? — kérdezte csodálkozással Székely.

Szeredás az asztal közepére tolta tányérját, maga elé terítette az asztalkendőjét, lesimitotta és reá könyökölt.

— Hát, kedves uramöcsém, egyszerűen úgy, hogy azt tartom, az ember koponyája olyan egyszerű masina, amely alaposan csak egy tudományt képes feldolgozni. Aki mindenhez kapkod, — amint az most divat is, — az azután mindenben csak dilettans marad és jól nem fog tudni semmit. Én hát kizárólag a jogtudományra adtam magam, mert azt tartom a legszükségesebb és a legrealisabb tudománynak.

Stoczek sietett lenyelni a pecsenyét, mint a kinek okos ötlete támadt, de közbe bizalmát veszítve, csak szegény félhangon kérdezte:

— És a számtan?...

— Csak hallgasson Stoczek úr a számtanával, — mondta souverain fölényvel az öreg. A kétszer-kettő igenis az reális, de amikor ennél tovább mennek, az már észcsavarás, az lehet elmés, de hol volna az olyan szükséges és olyan reális, mint a jog? Mert jog nélkül nincs társadalom. A jog az ember természetében fekszik, a számtan, Stoczek úr, nem! A jogot megvédeni, az igazságot érvényre emelni, ez az igazi hivatás, csak ez a tudomány!

Székely unta a dolgot, mégis akart valami megjegyzést tenni.

— Ezt nem lehet állítani. Mióta a hajlamok és a foglalatosságok különbsége különválasztotta a tudományágakat...

Nem folytathatta, mert az öreg úr rögtön belekött.

— No-no-no! Csak hagyja el; tudom, mit akar! A poézist akarná most megvédeni velem szemben. Mert ismerem a poétikus naturáját és tudom, hogy uramöcsém büszkébb a maga elbeszéléseire és románjaira, a melyeket nem átal novelláknak nevezni, mint a legokosabb keresetere. Az én Pista fiam is el kezdett az újságokba románokat írni, no de hiszen be is állítottam. Azt mondtam neki, hogy kitekerem a nyakát, ha fel nem hagy azzal

a számár poézissel. És felhagyott; felhagyott! — ismételte meglepődéssel. — Most fogja valamikor letenni az ügyvédt, azt írta, hogy csak a terminust várja.

Beszéde vége felé mutatójával intett az ajtóban ácsorgó boros fiúnak, a ki erre az ismert jelre spritzert hozott elő egy nagy pohárban, míg a benne uszó jégdarab minden lépésnél hozzá csengett a pohár oldalához. Az öreg előre nyújtott nyakkal, sóváran nézte a poharat, mint a katonalovak a zabos rostát és le nem vette róla szemét, míg csak eléje nem tették, azután mohón emelte ajkaihoz.

Székely bosszusan fogadta a Szeredás kifakadását.

— Rosszul itél, nagyságos uram! Magamról nem beszélek, mert az más lapra tartozik; de a Pista fiát, mondhatom, hogy jobban ismerem. Hiszen két esztendő éjszakáit töltöttük együtt a Kispipában és a Koronában, két esztendő éjszakáit álmodztuk át naiv felhevülésben... Nem ismeri a Goncourték Frères Zemganno-ját? Persze, az is csak ostoba román, pláne franczia román! Pedig kár, hogy nem ismeri! Az van benne megírva, hogy a ki komédiásnak született, az komédiás marad. Ugy van ezzel Pista is. Komédiás ő, kérem! Nem tudja ő soha abba hagyni az írást, még ha akarná is. Benne van az a vérében.

Szeredás tenyerével az asztalra csapott és türelmetlenül kiáltott fel:

— Mi van benne? Semmi sincs benne! Nem fog többet firkálni, arról jót állok. Meglátja, hogy nem fog! Különben akkor sem becsülném többre a poézist, azt mondhatom. A világnak arra éppenséggel nincs szüksége. A civilizációt, uramöcsém, nem a szép lelkek vezették és a genieik nem érdekei az emberiségnek. Tudja, a genieik olyanok, mint a katarakták: fenomenális látványt nyújtanak a maguk szemképrázató érzékelésükkel, de hát a vizet nem viszik előbbre. És tudja, uramöcsém, ki az emberiség jótevője? Egy jó pék, egy kitűnő kerégyártó, vagy az az invenciója az emberi szellemnek, a ki a meleg ruhát feltalálta.

Székely bosszus megadással hallgatta a vén fecsegőt és idegesen kenyérgolyóbisokat morzsolt ujjai között.

Mialatt az öreg nagy színes zsebkendővel letörülte homlokáról a verejtéket, sürgőnyt kézbesítettek neki. Türelmetlenül bontotta fel, bozontos szürke szemöldökeit összevonta és nyújtott karral a sürgőnyt a világosságnak tartva, kibetűzte az aláírást.

— Pistától jött! — mondotta idegesen. — Biztosan letette az ügyvédt! — és azzal diadalmasan bicczentve Székely felé, mély zsebeiből előkereste a szemüvegét.

Stoczek kíváncsi pislogással várta a sürgöny közlését, de Szeredás, mikor végigfutotta a sürgőnyt, hirtelen összehajtotta s ijedt, szegletes mozdulattal zsebre gyűrte. Azután fürkészve hol Székelyre, hol Stoczekre nézett, nem leste-e ki valamit?

Kinos csend támadt. Mindenki igyekezett valami foglalatosságot találni. Az öreg ur kétszer is szájához emelte nagy poharát, de nem ivott. Mérőn a fehér abroszra bámult és elkezdett ujjával az asztalon dobolni, széles hüvelykét mindig erősen odakoppantva.

Stoczek valami okosat akart mondani és vigasztaló hangon azt mondta:

— Először majd mindenki megbukik az ügyvédi vizsgán. Kérem, az semmit sem határoz. Majd leteszi másodszor!

Szeredás haragosan pillantott Stoczekre, azután mély rezignációval felsóhajtott:

— Hiszen bár inkább megbukott volna!

Stoczek ijedten és félig kíváncsian felkiáltott:

— Jé! Mi történt hát az istenért?!

Az öreg ur alig érthetően suttogta:

— Valami jó drámát írt a gazember és megnyerte a Péczely-díjat.

Székely elragadtatással ugrott fel és bohém lelkességgel kiabálta:

— Bravó, Pista! Bravó, Pista! Ezt vártam tőled! Gratulálok, gratulálok!

Odarohant Szeredáshoz és mindkét kezével megragadta jobbát.

De az öreg ur zsörtölődve kiszabadította magát és felsóhajtva, végtelen szomorúsággal mormogta:

— Jó drámát írt a gazember!... Most már semmi sem lesz belőle... Heinrich! fizetek!

Ott fönn visz az út...

— Gróf Alexei Tolstoj. —

Ott fönn visz az út el a gáton —

S döcögve ezernyi rögén

Azott szerszámu szekér hajt...

Benni álmatag, úgy ülök én.

Ugy nézem, amott a füzesben,

Hogy szürkül ezernyi titok...

Távol partok szakadékan

Kis falvak füstje inog...

Szemben — csupa rongy — úgy kullog

Egy komor szemű zsidó...

Habját a gátra dühödten

Zajongva köpi a tó...

A zöld sás közt meg amottan

Nádsípót fúj valaki...

Gágogva rebben a sásból

Vadludak rest raja ki...

A fűben, a régi malomnál

Két paraszt ül odaát...

Egy kehes, vén gebe húzza

A lisztzsákos taligát.

Oh, oly idegenszerű mindez

És mégis oly ismerős!

A tó, a nádsíp, a vadlúd,

A távoli tétova gőz...

A szél egy rozoga szériin

Ugy sír... A malom zakatol...

Ugy rémlik, hogy mindezt én már

Átélttem valahol...

Igy húzta a vén gebe ott is

A lisztzsákos taligát...

Épp így hevert a malomnál

Két rest paraszt odaát...

S így kullogott tova búsan

Egy vén zsidó az úton...

Mindezt már valaha láttam, —

De mikor? Nem tudom!

Telekes Béla.

FÉLMULT IDŐKBŐL.

Az elsőszülött.

Sajátságos élet volt az 50-es években nálunk.

Akkor szerepelt egyének azt állítják, hogy sohasem volt a társadalmi élet olyan élénk, mint azokban az időkben, ami abban leli magyarázatát, hogy a nemzeti élet minden nyilvánulása teljesen megszűnt s a férfiak is a házi tűzhely s az atyafilátogatásra voltak utalva.

A nemzet dacolt az uralkodó államhatalommal a leggazdagabb ur sem fizette meg adóját, hacsak katonaság által nem hajtották be azt.

Ezt az adóbehajtó katonaságot hetekig eltartotta néha egy-egy olygarcha, még pedig úgy, hogy 100—150 katona is volt a háznál ugyanannyi lóval, amiért is ezeket a beszállósításokat elnevezték: kényszer vendégszerezetnek.

Voltak rá esetek, hogy a katonák nagyon rakoncátlanul viselkedtek, így például Bárczay Gyula, tiszaroffi nagybirtokos kastélyában, a ház urnője, született Kemény Ida bárónő szalonjában, a selyem pamlagokra sáros csizmával feküdtek le a kúrasszirok, és szegeket vertek a drága festményekbe s arra akasztották abrakos tarisznyáikat.

Egy más alkalommal, báró Sennyey István özvegyénél a zemplén-megyei Páczinban, teljes hat hétig volt katona-eiszállásolás, de itt, kivételesen, egy rendkívül finom, előkelő osztrák főnemes, gróf W. volt a parancsnokuk, aki nem engedett meg semmi rablógarázdálkodást.

A fiatal W.-nek állásába került ez a nagylelkűség.

Abban a kényszer vendéglátás korában történt, hogy egy nagyon szomorú alkalommal az egész országra nézve rendeletileg parancsolták meg a gyászt. Akkor tudniillik, mikor a kis Zsófia főhercegnő, az uralkodó-pár első gyermeke Budán meghalt.

Az 1857-ik év tavasza nagyon hideg, nagyon nedves volt, a kis főhercegnő, egy angyal szép kis szőke baba, lement a budai várkertbe, a mely még akkor nem volt nyitva a közönség számára, és ott széles jó kedvében, kergetett egy kis kondor fehér barátját. A bárány nagyokat szökölt, a kis leány utána, a hegyekről fújó hűvös tavaszi szellő pirosra csipte arczocskáját, de rászállt a fölmelegedett, lihegő tüdőre is...

A hatalmasok parancsolnak mindennek — csak az elemeknek nem, anint ezt Hugo Viktor szépen megírta »Az infánsnő rózsá«-ja című költeményében.

A kis Zsófia főhercegnő, akár egy szegény nap-számos gyermeke, tüdőgyulladást kapott s hiába állták körül ágyát Bécs és Budapest fakultásainak leghírneve-sebb orvosai, pár napi vívódás után meghalt.

A királyi pár vigasztalhatlan volt. Király ő felsége imádta a kis Zsófia főhercegnőt és egyik nagynéném, aki Grünne gróffal — ki akkor nagy szerepet játszott az udvarnál — sógorsági viszonyban állt, későbbi években is gyakran emlegette, hogy ő felsége óráig eljátszott a kis Zsófi főhercegnővel, hogy bábuozni segített neki, sőt, mikor a kis főhercegnő babaruhákat mosott, ő maga vasalta azokat ki, egy piczi, sárgaréz vasalóval...

A fiatal, délczeg uralkodó, a gyermekszobában majdnem maga is olyan volt még akkor sima, rózsás arczával, mintha leánykájának idősebb fivére lett volna.

A kis főhercegnő halála mély gyászbá borította az uralkodó-házat és ő felsége azonnal lemondott a magyarországi körut folytatásáról, melyet éppen akkor terveztek.

Gyürky Pál, a dúsgazdag nagybirtokos, valóságos belső-titkos tanácsos és volt krassói főispán bálvány-utcai termeiben fényes estély volt május 28-áról 29-ére, éppen péntekre virradóra. A szocizetás teljes számmal egybegyűlt s az akkori jeunesse d'oré matadorjai: Károlyi Gyula és Viktor, Perényi Károly, Bohus Laci, Kállay Béni, Orczy Elek éppen a quadrille összeállításán fáradoztak.

A ritka szellemes, bizarr szépségű Forgách Eliz grófnő, a későbbi kancellár unokahuga, aki rendesen játszani szokott, már leült volt a zongorához és a négyes megkezdése előtt — valami ábrándos »Réverie«-t markirozott.

Gyürkyné, Odeschalchi Gyulánéval, aki éppen új asszony volt, és menyével, szintén egy friss menyecskével, Gyürky Ábrissné, Orczy Saroltával beszélgetett egy ablakmélyedésben...

Egyszerre csak belép a szalon melletti kis terembe, amely buffet-nek volt átalakítva, Jules, a francia komornyik, és int a háziasszony egy tízéves kis niecéjének,* Leonienak, hogy jöjjön ki.

A gyermekleányka kifut — aztán ismét bejön és valamit sug nagynénje, Gyürky Pálné fülébe.

A quadrille már megkezdődött és Károlyi Gyula, aki Zichy Pál-Ferencznével tánczolt, éppen elkialtotta magát:

— En avant, double chaine...

A háziasszony arczán látható zavar tükröződött vissza, aztán szintén eltűnt a kis melléktérbe.

Az egyik alacsony pamlagról most egy magas, halvány, rendkívül elegáns, feketébe öltözött férfi kelt föl, a budapesti főúri házak akkori elkényeztetett orvosa: Balassa János. Néhány lépést tett Gyürkyné felé, aztán halkán, kissé nyomott hangon így szólt:

— Meghalt... ismét egygyel több ok, hogy a kapocs lazább legyen, hogy Buda még gyűlöltebb helylyé váljon oda fönn.

— Borzasztó! — suttogta szinte gépiesen utánna Gyürkyné.

— Exczellenciás asszonyom, szüntesse meg a tánczot... oszlassa föl a társaságot, egy valóságos belső titkos tanácsos házában nem illik mulatni Zsófia főhercegnő halálának éjszakáján.

* * *

Tíz percz múlva egymásután oltogatták ki a csillárokat Gyürkyéknél és a bálvány-utcai Nádasdy-ház frontja sötétben nézett ki az Erzsébet-tér fáira.

A társaság eloszlott, mert nem illt mulatni Zsófia főhercegnő halálának éjszakáján.

Másnap reggel aztán itt is, ott is kezdtek kitűzni egy-egy fekete zászlót.

Leginkább hivatalos épületeken, laktanyákon és olyan házakon, amelyekben előkelő hivatalnokok, katonatisztek laktak, lehetett fekete zászlókat látni.

Nem érzett akkor a nép együtt az uralkodóházzal — ami nekik fájt, az nem fájt nekünk — viszont a mi fájdalmaink érintetlenül hagyták az ő szíveiket.

Oly kevés volt a fekete zászló Budapesten, oly bántóan csekély a részvét, hogy ekkor hivatalosan kiadták: hogy gyászolni kell.

— Muszáj siratni Zsófia főhercegnőt! — így értelmezte ezt a rendeletet a nép, mely nemcsak Budapestré, de az egész országra szólt.

Minden megyefőnök, minden kerületi előljáró, akit akkor Bezirkernek hívtak, kapott egy ilyen rendeletet.

A rendelet mellé részvétevők voltak csatolva, amelyeket szétosztottak a földbirtokosok és a pórnép közt is.

Amelyik földbirtokos, a hivatalos presszió daczára is, vonakodott nevét a részvéltvre fölni, az bizton számíthatott a kegyvesztettségre.

Egyik borsodmegyei Ragályi, hogy valamiképpen kikerülje, római eljáráshoz folyamodott s szántszándékkal ellőtte jobb kezének két ujját — mikor aztán jöttek az ivért, hogy elvigyék, Ragályi megmutatva bepólint kezét, elmondta a Bezirkernek, hogy vadászat közben az a malheure érte, hogy megcsönkült s így tehetetlen volt alattvalói kötelességét teljesíteni.

Örökre nevezetes marad a hevesmegyei Fancsal község kántorának ékes rigmusa is, aki következő, diplomatának is becsületére váló két sort írta a részvéltvre:

»Ösmervén Zsófia herczegnőt angyalnak —
Szünjenek könyei már folyni Fancsalnak!«

Az uralkodó pár, drága kis halottját Bécsbe szállítva, sokáig nehéz szívvvel gondolt aztán Budára és majdnem tíz év telt el, mikor királyné ő felsége ismét visszatért Budára.

A gyászos esemény elmúltával, 1866 nyarán, a königráti szerencsétlen ütközet után jött királyné ő felsége megint Budára, s Rudolf trónörökösrel és Gizella főherczegnővel a zugligeti, Kochmeister-féle nyaralóban lakott.

Örömnépek színhelye volt aztán a budai vár a koronázás után és ott, ahol a szegény kis Zsófia főherczegnő koporsója állt, ringott tizenegy év után a felséges uralkodó pár *kis magyar lányának*, Mária-Valéria főherczegnőnek a bölcsője.

Vicomte Letorière.

Herkules és Szivárvány.

Írta: CATULLE MENDÉS.

Nem volt vásár, ahol ők ott nem lettek volna. Károly, akit roppant ereje miatt Herkulesnek híttak s aki egy személyben volt bohóc és erőművész s az ő társa Césarine, akit Szivárványnak neveztek el, mert finom, tarkaszínű fátyolruhában tánczolt a kötélén. A két komédiásnak nem volt sem sátra, sem bódéja; a földbe beverték négy czöveket, összeszorították kiszolgált harangkötéllel: ez volt a szinpad, melyet kávéházak és pálinkamérések előtt rögtönöztek. A férfi sulyokat emelt, vasrudat cipelt, melyet kétoldalt ágyugolyók nehezítettek, vagy pedig négy műértővel székhöz bilíncseltette magát s kigyómódra csuszott ki a kötések és bogok szövevényéből. Az asszony ellenben hat lábnyi magasságban vont kötélén járt-kelt, esést színelve, minden egyensúlyzó rud nélkül s a fején elhelyezett csengettyűkön játszadozott ujjainak egy-egy könnyed billentésével. Ez ugyan nem volt valami ritka látvány. De annál ritkább jelenség volt maga a két alak. Herkules nem lehetett több harmincz évesnél: széles száju, vadállatias arc, tompa orral, kicsiny állal és jelentéktelen homlokkal; de szemrevaló alak volt mégis rózsaszínű mellényében és zöld bársonyos, aranyhimzésű, övvel összetartott nadrágjában, mezitelen, fehér, kövér karjaival. Szivárvány szintén hatalmas teremtés volt, lobogó, fekete haju, kövér arcú; sárga szatinfűzőjéből szép, magas mell domborodott ki s a mikor a kötélén egy lábon állt, meglátszott erős, kemény czombja. Nem csoda, ha ennek láttára záporként hulltak a szönyegre a nagy sousdarábok s az apró ezüstpénzek.

Ki volt ez a két ember? honnan jöttek? merre mennek? A többi vásári komédiás úgy mende-mondából tudta, hogy Károly mészáros-legény volt egy délvidéki városban. Híres volt erejéről, hogy az ökröt egy csapás-

sal elszédíté s a mikor egy izben a városába vetődött három birkózót szimpla műkedvelő létére legyőzte, a birkózócsapat direktora szerződtette. Egyszer a városban csatangolva, meglátta a vizparton Césarinet, aki óriási sulyokkal pacsolta a fehérneműt. Az ismeretség hamar megvolt. Césarine mosóné s egy füst alatt rossz leány is volt, akit rossz szemmel néztek a faluban, mert noha még nem volt tizenhat esztendő, abban lelte a gyönyörűségét, hogy vasárnaponként részint mulatságból, részint pénzért a falubeli korcsmában kiszolgált a részeges atyafiakat. Herkules elvitte a leányt magával vásárról-vásárra. Césarine lassankint megtanult a kötélén tánczolni s a csengettyüs sipkát billegetni. Nemsokára a faképnél hagyták a direktort, maguk játszottak és pompás eredménnyel. Néha egy-egy előadás után husz, huszonöt, sőt harmincz frankot is találtak a bőrzacskóban. Ilyenkor a férfi így szólt az asszonyhoz:

»Elég ebből ennyi, most menjünk mulatni«, mert már amugy sem birta tovább, sajgott minden tagja a túlfeszített munkától.

Az asszony azonban azt akarta volna, hogy dolgozzék még tovább, mert a maga részéről nagyon szerette a jó falatokat, a drága borokat, nagy barátja volt a szalagoknak, öveknek s a szép harisnyakötőknek.

Végre mégis csak elmentek valami kurtakorcsmába, ahol leitták magukat s befejezték a napot egy zúghótelben, ahol egész éjjel nem tudtak aludni a csengettyűzajtól, a kiáltásoktól, az ütlegetések s a felforgatott butorok lármájától.

Dühösen szerette egymást ez a két ember. Különösen a férfi szerette az asszonyt. Az egyik fenevad a másikat. Herkules ereje, melylyel ökröt terített le, birkózókat győzött le, roppant sulyokat emelt, még fokozódott, a mikor körülölelte ezt a hatalmas asszonyt, aki bestiális volt, mint a vágóhid marhája, erős, — mint a barakok játékbikája és nehéz, mint egy ágyugolyó.

Es a férfi szerette féltékenyen, dühhel, egyedül magának akarván őt és morgott, mint az etetés előtt álló oroszlán, ha valaki csak feléje közeledett. Ha valaki az ugynevezett szinpadon közelebb férközött Szivárványhoz, Herkules mindjárt ököibe szoritotta kezét, ezt a rettenetes kezét. »Te csak az én kezem alatt fogsz meghalni!« De az asszony nem félt, csak a vállát vont. »Te csak az én kezem alatt fogsz meghalni!« De azért néha gyengéd is volt hozzá. Ha olykor össze-vissza verte és törte, egyszerre sirva fakadt: fájt neki, hogy fájdalmat okozott a szeretőjének. Volt valami végtelen, alázatos gyengédség ebben az erőszakos szerelemben. Gyakran kora hajnalban, a mikor az asszony még lustálkodott, kiment a mezőre s a korcsma körül összeszedett füvet és virágokat, ezeket elvitte az ágyhoz, ott elszórta s azzal keltette fel kedvesét, hogy fűszálakkal csiklandozta orrát és ajkait.

II.

Egyszerre csak eltűnt mindakettő; a vásár, a melyen komédiáztak elmúlt s ők nem jöttek vissza. Ebben a hirtelen eltűnésben az volt a nevezetes, hogy egyidőben egy rettenetes büntény történt a vidéken: egy nagyon öreg parasztot, aki gazdag ember hírében állott, mert hatvan évi munkássága alatt folyton élére rakta az aranyokat s aki egy vele egyivásu öreg cseléddel lakott, — egy reggel a tanya udvarában halva találtak, szétfúzott agygyal, nem messze tőle az öreg cseléd holtteste, mellén és nyakán fojtogató ujjak nyomaival. A lakásban minden össze-vissza dülva, törve, a fiókok és ládák kiüritve. Ugy mondták, hogy csak lopási szándék lehetett a büntett rugója. Mikor a vizsgálatot megindították, az első gyanu természetesen a vándor-komédiásokra szállt, Herkulesre és a

kötéltánczosnéra, a kik azóta nem mutatkoztak ezen a vidéken. De hasztalan volt minden kutatás. Miután kihallgattak egy csomó tanút, elfogtak egynehány csavargót, a kiket aztán megint szabadlábba helyeztek, a gyilkosság híre lassankint feledésbe ment s a hatóságok, látván kutatásaik sikertelen voltát, felhagytak az ügy további firtatásával.

Hónapok múltak el.

A kettős gyilkosságot nemcsak azon a vidéken felejtették el, de a vándor komédiások körében is majdnem teljesen feledésbe merült.

Egy este a saint-cloudi bucsun a majom-színház direktora éppen javában kiabálta: »Tessék besétálni! tessék besétálni! itt az igazi ősvilág!« s nagyobb ünnepélyesség kedvéért éppen egyet rugott a háta mögött álló bohóc felé, a mikor hirtelen elakadt s halkán így szólt:

— Te hallod?

— Mit? kérdé a bohóc.

— Nézz oda, ott a három katona mögött.

— Nos?

— Azt az urat s azt a hölgyet.

— Hol?

— Szamár! Mondom ott a katonák mögött.

— Ah, látom! Azt a hölgyet avval a nagy vörös-tollas kalappal?

— Az, az.

— Nos, aztán?

— Nem ismered őket?

— Várj csak!

— No, megvan?

— Herkules?

— Az.

— És Szivárvány?

— Eltaláltad.

— Terringettét! Honnan szedhettek ezek annyi pénzt, hogy úgy kicsipték magukat.

Ezt a párbeszédet Károly és Césarine szakították félbe, akik felmentek a bódé lépcsőjén s a pénztárhoz fordultak. A férfi vadonatúj barna zekében, az asszony vörös és zöld csikos selyemruhában. Károly nagy hangon kérte a jegyeket:

»Két első osztályú ülőhelyet!« Aztán indignálódva fordult a bódé tulajdonosához és a bohócához: »No, mit bámultok rajtunk; mi vagyunk, testestül-lelkestül. Hát már meg se akarjátok ismerni többé a régi pajtásokat?« S ott, abban az örületes zshivajban, a sipok s a dobpergés zajában, a látogató publikum tolongása közepette, hirtelenében elmesélték a történeteket. Hogy Károly egy nagybácsjától örökölt, aki mészáros volt valami vidéki városban s erre otthagyták a komédiás mesterséget. Mert utóvégre is fárasztó folytonosan súlyokat emelni s a kötélen ugrálni. Időközben megházasodtak s Orleánsban játék-kereskedést nyitottak, mely kitűnően jövedelmez. De ha valaki gazdag ember is, nem kell mindjárt, hogy égbe nőjjön a taraja: viszont akarták látni a régi bajtársakat s az egész bucsut Saint-Cloudban tölteni. »És tudjátok meg, hogy velünk nem fogtok unatkozni, mert pénzünk van elég.« Erre a kijelentésre természetesen nem maradtak el a több rendbeli üdvözetek, kézszorítások és ölelések. Végre a látni kívánók már annyian voltak a pódiumon, hogy nekik is be kellett menni a bódé belsejébe, ahol kevélyen helyet foglaltak s mint egykori művészek, nagylelkűen tapsoltak a jelenlegi művész társaságnak, a bohócoknak, kutyáknak és majmoknak.

Ezen az estén s a rákövetkező napokon a művésztrupp tagjai nem voltak híján a mulatságnak. Fényes ebéd az előadás előtt; fényes vacsóra az előadás után, miután eloltották a bűzös olajlámpákat s leeresztették a

bepingált vászonajtót. A lelkesedés dicshimnusz zengte körül Herkulest és Szivárványt, akik tiszteletreméltó polgárok létére nem vetették meg a vándor komédiásokat. Sőt még meg is vendégelték őket. Sőt egy fiatal és szép állatszeliidítő, aki a csepürágók és bukfcenzhányók e társaságában bizonyos arisztokratikus tekintélyvel bírt, szintén megtisztelte a társaságot jelenlétével, együtt nevetett Károlylyal s Césarine mellé ült, aki szinte megpukkadt azokon a bolond tréfákon, a miket elmés szomszédja a fülébe sugdosott.

De azért voltak némelyek, akik bár bőven éltek a fizetett étellel és itallal, nem osztozkodtak abban az általános bizalomban, a melylyel Károly meséjét fogadták. Egyik-másik igen élénken emlékezett a megölt tanyai gazdára és megfojtott cselédjére. Talán olyan is lehetett a vig társaságban, aki nem keresve elég pénzt mutatványaival, gyanuját a rendőrséggel is közölte. Néha, a mikor a vendéglő hátulso szobájában vigan folýt a poharazás, odakünn gyanusan sugdosnak és dugták össze fejüket az emberek. De Herkules nem hallott semmit; büszke és boldog volt, látván, hogy az ő drágalátos Szivárványa mennyire hódít egykori pályatársai körében. Soha még így nem szerette ezt az asszonyt, kegyetlen és gyengéd, erőszakos és alázatos szerelemmel. Néhány havi utazás, illetőleg menekülés után az asszonyt elfogta a csavargás nostalgiaja, szerette volna viszontlátni egykori pajtásait, talán azért is, hogy megszégyenítse a még mindig nyomorgó, még mindig komédiázó hadat.

Egy alkalommal, a mikor megint együtt vacsorált a társaság a negyven terítékes asztalnál s már mindenki a sárga földig volt elázva, a majomszínház bohócza, egy kicsiny, sovány, fúrge, rütpofájú ember, felkelt az asztaltól, Károlyhoz ment s azt súgta a fülébe:

— Herkules?

— Mi kell?

— Be vagy rúgva?

— Nem.

— Biztosan tudod?

— Ha mondom.

— Akkor...

— Mit akarsz?

— Hallgass ide; de tedd magad, mintha másfelé figyelnél.

— Folytasd.

— A feleséged...

— Mit akarsz vele?

— Hol van?

— Nyisd ki a szemedet; ott van az asztal végén.

— Hát nézz oda.

— Hohó!

A szék üresen állt ott.

— Egy negyedórja hogy elment. Ha akarod, mondá a bohóc, megmondom neked, hogy hol van.

— Hát hol van?

— És kivel van.

— Hát kivel?

— Az állatszeliidítővel.

— Átkozott gazember!

— Ne ordíts. Bíz a dolgot reám. Én elvezetlek. Tudom, hogy hol vannak. Minden este oda mennek, a mialatt te el vagy ázva.

A két ember kiment a szobából, a nélkül, hogy a részeges társaságból valaki észrevette volna őket.

Leszálltak a lépcsőn, átmentek a téren, végigbotorkáltak a fasorban, a hol a sötét komédiásbódék álltak egymás mellett, Herkules összeszorított ököllel, csikorgó fogakkal egyre csak azt hajtogatta: »Oh ha csakugyan megtette, ha csakugyan megtette!«

(Folytatjuk.)

Krónika II.

„Közlemények.”

— november 2.

Október 25-én volt száz esztendeje, hogy az Institut beköltözött a palais Mazarinbe. Ezt az évfordulót a párisi képes ujságok megünneplik; tele vannak a szép öreg épület rajzaival és fényképeivel. Mansart komoly kupolája, mely alá annyi szív vágyik (franciául »a kupola alá jutni« a. m. akadémiussá lenni), az udvarok, a tornácok, a csarnokok nagy bőségben láthatók az *Illustration* legújabb számának lapjain. Engemet legjobban érdekel a könyvtár nagytermének fotográfiája (p. 340, alul.) Pedig nincs rajta sok látnivaló. Kötésekkel tömött polczok, korinthusi oszlopok, Canova medaillonja az emelet korlátján, hátul Franklin szobra, elől meg egy nagy asztal, mely mellett, mondják, XVI. Lajos szokott tanácskozni a minisztereivel. Ez asztal közepén tizenegy darab, élére rakott könyv áll. Odább a kalamáris. Köröskörül pedig az ötvenes években oly népszerű festői rendetlenségben, füzetek.

... És hogy én mindezzel miért fogyasztom a papirost? Mert most következik a szenzáció.

E füzetek között van egy — a balsaroktól a második — amelynek a cziméből egy sort az én közellátó szemem el tud olvasni. A többi füzet borítékán csak elmosódott vonalak rémlenek; ez a sor azonban jól oda ette magát az érzékeny lemezre. És ez az egy sor: KÖZLEMÉNYEK,

Bizonyisten elérzékenyedtem, mikor ezt a tizenegy magyar betűt megláttam. Elérzékenyedésem elegyes volt. *Pro primo*: az a hazafias meghatottság szorongatta a torkomat, amely az operában szokta, mikor a *Szevillai borbély* első felvonásában a német, olasz vagy cseh Rosina azt mondja Bartolonak: „*Maka fén melfe!*” Hogy ez a három szó pendelyes gyerekkorom óta minden vándor primadonna ajkán megcsendül, egy csöppet sem árt érzelmem frissességének. Mindig büszke vagyok, hogy édes anyanyelvünket ilyen kitüntetés éri. *Pro sekundo*: megörvendeztetett a KÖZLEMÉNYEK, mert ez az első magyar szó, amelyet valaha francia lap helyesen nyomtatott ki. Igaz, hogy ez a helyes kinyomtatódás nem tudós író és bölcs korrektor érdeme, hanem csak a tökkel ütött, ostoba camera obscuráé, aki vastag monoklijával egyforma hibátlanul olvas japánul, szittyául és zsidóul. De mégis nagy vala az én sajtóhibától rettegő szívemnek ő gyönyörűsége, *Pro tertio*: nem győztem álmélnodni, hogy a francia akadémia nagytermének nagyasztalán, a legújabb sajtó termékek között, egész komolyan ott hever a magyar akadémia egyik kiadványa.

A patvarba, ez mégis derék dolog. Én mindig azt hittem, hogy mikor évenként egyszer megérkezik Budapestre Párizsba egy láda, a Magyar Tudományos Akadémia nyomtatványai, a szállítólevelet bosszusan veszi át a könyvtártsízt. És bosszusan löki oda a francia Kerekes Pálnak, a laboránsnak. M. Paul Quairiquaiche viszont bosszusan sózza a papirost egy szolga nyakába, aki szintén legott bosszussá válik és három hónap múlva —

a dolog nem sürgős — bosszusan megy a postára, ahol bosszus tisztviselők, bosszus inasok közbenjárásával végre előkerül a magazin legfenekéről a magyar láda. Egy teherhordó bosszusan talicskázza a terhet a póstától a Mazarin-palotáig, s itt bosszus szolgák czipelik föl a padlásra és bosszusan vágják rá a nehéz vasajtót, mely bosszús ekhót ver föl a kupolában.

Ez a minden szép stilussal ellenkező sok bosszuság azért keletkezik, mert a sok ember, akit arra kárhoztatott a sors, hogy e ládával bibelődjék, egytől-egyig tudja, hogy ebben a súlyos ládában haszontalan, fölösleges dolog van. Magyar könyvek. Sőt akadémiai kiadványok. Ki él ilyesmivel nagy Párizs városában? Az arab, a török, az indus nyomtatványoknak megvannak a maguk csöndes bolondjai; a délszláv irodalmat (tiz év termése elfér a hónom alatt) M. Louis Leger bujja; sőt akad egy mulatságos öreg halhatatlan, aki örmény-könyvekre vadászik. De a magyar szókkal befekettített papiros nem kell az ördögnek sem. S tán még a francia egerek is csak inség idején harapnak bele a padlásra. Így gondolkoztam én a párisiak gondolkozásáról. És ime most szégyenkezve látom, hogy igaztalan voltam. Az a fotografia rám czáfolt. Az Institut könyvtárának nagy termében, a történelmi asztalon, ott van száz más füzet között a Magyar Tudományos Akadémia valamelyik kiadványa; a nem tudom micsoda *Közlemények*. Ez dokumentum. A fotografáló masina *in flagranti* lekapta; sőt örökkévalóvá tett egy mindennél bámulatosabb részletet: a *Közlemények* füzetének a csücske lelóg az asztalról, mintha csak az imént tette le volna valamely olvasó. Vagyis az Institut bibliothékájában olvasák a Magyar Tudományos Akadémia kiadványait!

Ekkor felszólalt bennem a józan ész: »Eredj, te bolond!« A Magyar Tudományos Akadémia kiadványait nem olvassák még itthon sem; valamint nem olvassák semmi akadémia kiadványait sehol a világon, amit ime világosan bizonyít az az irgalmatlan fotografia, mely lerántotta a leplet egy svindlis csarnokról, az Institut könyvtáráról. Mert ha ott a főasztalon a *Közlemények* érthetetlen nyelvű füzete pompázik az egyik főhelyen, akkor az ördög sem forgatja a többi brochure sem és az a Pompéry János novelláiból ismeretes festői rendetlenség csupa mesterkedés, a fotográfus jöttét szimatoló francia Kerekes Pál művészi érzékének mesterkedése. Vagy talán nem is annyira a művészi érzék, mint a becsület dolgozott abban a derék emberben. Röstellte, hogy a bibliothékában nem olvas egy kárhozott lélek sem és lázas munkára, lázas érdeklődésre valló zagyva füzetáradást ontott a XVI. Lajos asztalára.

... Vagy — igazságosságom mindig közbeszól és kétségeket támaszt saját eszem járása ellen — tán Malonyay Dezső jár föl a *grande salle*-ba a Magyar Tudományos Akadémia kiadványait olvasni, tehát a *Közleményeket* mégis csak olvassa valaki? Ez a gondolat ugyan az örültséggel határos; de a manó igazodik el ezeken a párizsi embereken; mindenféle aberrációkat föl lehet róluk tenni. A dolog mindazáltal mégis lehetetlen, mert Malonyay Dezső egyelőre nem francia akadémikus; már

pedig az Institut könyvtárába csak az akadémikusoknak szabad járniok.

És most megint eszembe jut az én, nálam három-százhetven esztendővel fiatalabb kedves öcsém, Ignotus abbaziabeli vén bárkásának rettenetes törvénye: „*Ungár szprik all tedeszk, tedeszk szprik ni ungár!*“ És egy meddő témakeresgéléssel eltöltött este után e fölösleges krónikát irván, ime van egy szomorú, tehát igaz perczem. Szégyenkezik bennem a lélek, hogy a latin nyugat, ez a ragyogó világ, jobban ismeri a Balkán népmorzsáit, mint a magyar nemzetet. Ha leveszem a polczról a nagy Larousse tizenhét kötetének bármelyikét, a guta kerülget, mikor hungaricumon akad meg a szemem. Minden magyar szó és név monstrum, és pedig német révén lett monstrum, minden fogalom zavaros, minden adat sült bolond. A középkori Európa a becsületes Marco Po'lo révén százszor jobban ismerte Kelet-Ázsiát, mint a mai latin nyugat Magyarországot. És vajjon sokkal jobban ismer-e bennünket az angol, a német, az orosz?

Mi meg *Közleményeket* küldözünk az akadémiaiáknak. Az senkinek nem jut eszébe, hogy a falat kenyérnél szükségesebb volna egy franczianyelvű folyóirat, amely a magyar irodalom és tudomány életéről jelet ad a külföldnek. Az akadémia két német — mosolygásra gerjesztő osztrák németiséggel fogalmazott — két német revueje? Ugyan ne méltóztassunk bolondozni, mikor gyászos dolgokról van szó. Azokat a revueket csak a németek értik; ami szerencse, mert baj volna, ha ez a sok gyöngeség publikusabbá lenne. A többi nemzet hozzá se nyúl e szégyen füzetekhez: tehát még ilyen vékonyan csorduló forrása sincsen, amiből felőlünk holmi ismeretet merithetne.

Ezt az ignorálást mi hatalmas megvetéssel viszo-nozzuk. Idegen népekről, melyek nem németek, idegen nyelvről, mely nem német, alig van fogalmunk. Akadémiaiánkban az Institut cserepéldányainak nem igen lehet több olvasójuk, mint a *grande salle*ban a *Közlemények*nek. Mert akadémikusaink mindent tudnak, de francziául nem tudnak, valamint hogy nincsen Hunniában huszonöt ember, aki hibátlan levelet ír a párizsi boltosnak, egy vég selyem dolgában. Igazi szerencse, hogy minden idetévedő francia magyarul beszél; *poussta, housard, tzikos, tzigane, tzardas, Ragotzky, gollache, béhial, élienme, paprika*, — ezek után sóvárog és mi legott bemutatjuk neki mindet. Aztán örök testvériséget esküszünk a Szikszayban és frigyünk megpecsételője a cimbalom, az *abracadabrant* cimbalom. Mindennek utána pedig a francia politikus, etnográfus, nyelvész, író, természetvizsgáló az az erős meggyőződéssel tér haza, hogy Magyarországot most már ismeri. És betévedvén az Institut bibliothékájába, meghatottan nézi a XVI. Lajos asztalon heverő *Közleményeket*. (Megismeri, hogy magyar és nem svéd, mert a rendes helyen, az évszám fölött, rá van nyomtatva: Budapest.) Meghatottan nézi, mert a *Közlemények* a képzettársulás révén eszébe juttatnak egy szép, nagy, lomha, szőke leányzót, aki olyan reszelős hangon énekelt bele a zongorázásba... Mert mi ezt is legott bemutatjuk; meg is verne a magyarok istene, ha be nem mutatnánk.

Ha a fönt hivatolt leányzó esetleg német: azt természetesen elhallgattatja velünk a nemzeti büszkeség.

Jaák.

Szeptember.

Regény.

Irta: AMBRUS ZOLTÁN.

20

Az ember néha egy egész életet eltölt a nélkül, hogy belátná, s Czillának már kora ifjúságában meg kellett szereznie a tapasztalatot, hogy a francia drámák szellemes asszonykáiak nagyon, de nagyon nincsen igazuk.

Mert nem jó bele avatkozni a mások dolgába, akkor se, mikor az a más maga az édes testvérünk. Ha a magunk dolgában se cselekedhetünk semmit, anélkül, hogy utóbb szemrehányásokat ne tegyünk magunknak miatta: abból, amit a mások számlájára teszünk, nem is igen származik egyéb, csak az a sok szemrehányás, a melylyel aztán elhalmozzuk magunkat.

Czilla igen szépen el tudta képzelni, milyen hangon kell szólnia annak a Nemtőnek, akinek a meghatalmazó levelét a Gyöngédség, a Barátság és a Testvéri szeretet láttamozták, s egészben véve meg volt elégedve a »nagy jelenet«-ével, de öröme nem tartott sokáig. A hatás nagyobb volt, mint remélte, s e váratlan siker kissé megdöbbsentette. Balázs, ahogy Czilla előre látta a döntő szcénát, nem kiáltozott a fájdalomtól, nem ágált, nem ugrott fel a helyéről, s nem tombolt, mint a *Vercingetorix* Pompejája egy teljesen hasonló drámai helyzetben, tovább is csöndesen beszélgetett vele, sőt folyvást mosolygott, mint minden félszeg ember, a ki leplezni akarja, hogy a szíve csordultig van, de a változás, mely ezen a mosolygó arczon egy pár percz alatt végbement, még a Csilla zsenge lelek- és arcz-ismerete előtt is valami olyan formát jelentett, mint a mit közönségesen az ugynevezett facies hypocratica-ból szokás következtetni.

Ez az arcz, a melyet mindig egyformának látott, a mióta csak emlékezett, megöregedett itt, a szeme láttára. A szeme és a szája körül egyszerre csak ránczok bujtak elő, s a tekintete fénytelen és megtört volt, mint egy megvert, vén kutyaé.

Czilla még soha se látott ilyet, s megijedt attól, a mit cselekedett. Szerette volna visszakaparni, a mit mondott s egyszerre nagyon rajta volt, hogy ráczáfoljon a tulajdon szavaira.

Balázs észrevette ezt az igyekezetet, s iparkodott a kis lányt megnyugtatni.

— Ne féljen, Czilla, úgy intézzük a dolgot, hogy a mama semmit se fog megtudni. Azt fogja hinni, hogy csak úgy, magától bomlott szét a dolog. Én már törődött, beteges ember vagyok, s magának igaza van, jobb lesz így. Igen, még talán nekem is jobb, hogy úgy kellett történnie...

Hanem azért Czilla zavartan, s szívében nagy önváddal bucsuzott el tőle. Lehorgasztott fejjel ment ki a szobából, s egy pillanatig arra gondolt, hogy ha anyja rajta érné a perfidián, talán nem terhelné annyira a felelősség azért, a mit, hiába, meg kellett tennie. Mért is hogy nem szóltak inkább a mamának?!

Odaát, a nagy szobában, egyedül találta magát s úgy tett, mint *Stuart Mária* utolsó felvonásában Leicester Lord, a ki tudvalevőleg nagy felindulások közepette hallgatja a magánosságban, hogyan ácsolják a közelben Máriának a vérpadot. Fülelni kezdett, s minden nesz, mely a másik szobából áthallatszott, halálos rémületekbe ejtette.

Sokáig hallgatózott. Egy darabig úgy tetszett neki, mintha az a másik ember, odaát, leülne az író-asztalához, s mintha a toll perczegését is hallhatná. Aztán lépések hangja hatott át hozzá, majd minden elcsöndesedett. Czilla a falhoz szorította fülét. Talán megint ír... A kis lány szíve nekivadultan kalapált. Szeretett volna átrohanni, de nem mert. Végre hallotta, hogy elmegy. Elmegy s kívülről bezárja az ajtaját.

Czilla megkönnyebbülten lélekzett fel, szívére támasztotta mind a két kezét s boldogan mosolygott. Elmegy. Bezárja az ajtaját, mint rendesen. Tehát nyugodt, s nem úgy távozik el, mint aki nem akar visszatérni. Nem, nem gondol arra, hogy agyonlője magát. Ugy megy el, mint a ki nem készül semmi skandalumra.

Aztán az ablakból leste, merre, hová indulhat. S a hogy megpillantotta azt a jól ismert régi divatu kalapot, mely még a kereskedő boltjában fakult meg, épp úgy megesett a szíve a poétán, mint ahogy egy pár nappal előbb, más valakinek a szegényessége megindított kissé egy pompás kabát alatt szundikáló szívet.

Istenem, mért is hord ilyen kalapokat?! Hogy ilyenekhez szokott hozzá a szükölködés, és a nyomorúság éveiben?! Ok az?

Ki tehet róla, hogy nem fiatalabb, nem vidámabb, nem ügyesebb mozgású?! Ki tehet róla, hogy csak derék, tiszteletre méltó, ki tehet róla, hogy nem hódító, nem elragadó?!

Megjelent előtte a Göndör Béla ragyogó czilindere, az érkező szezonnak ez az első pompás virága, mely a legesleges angol kalapültetvényes nagyhirű üveg-házából került ki. Eszébe jutott a Göndör lefegyverző mosolya, ellenállhatatlan jókedve, szikrázó pillantásai, s kedves kuruttyolása.

— Lehet e, hogy ne őt imadjuk?!

Tagadhatatlan, hogy Göndör Béla tartozik a czilinderével, az ingével, a mult évi ebédjeivel, tartozik mindennel s mindenkinek a világon; tagadhatatlan, hogy ifjú életében máris annyi adósságot szórt szét szerte a világba, hogy háromezerhatszázötven év kellene hozzá havi részletekben fizetni vissza a tartozásait... Mindez igaz.

De, istenem, olyan fiatal!

— Hiába, mi nők már ilyenek vagyunk! — sóhajtott Czilla, s meggyőzővén magát, hogy semmi oka a nyugtalanságra, újra elő vette a regényét.

Czilla sokat szokott egy lélekzetre elolvasni, s most is elintézte a Sarak grófné ideg-izgató történetéből vagy egy fél-tuczat megrázóan drámai jelenetet, midőn egyszerre eszébe jutott, hogy Hódy, aki ilyenkor már pontosan itthon szokott lenni, ez egyszer nem jött haza. Ujra elfogta a nyugtalanság, de most már nem adhatta át magát a tépelődésnek, mert az anyja szavát hallotta.

— Czilla!

Czilla úgy megrémült, hogy torkán akadt az »igen« s azt hitte, hogy egy lépést se bír menni... De a kíváncsiság néha csudákat tesz.

Fodornének az arcza borzasztó volt a maga nyugodtságában. Fodorné csak addig volt jókedvű, a mig dühöngött; a nyugalom nála nagyon rosszat jelentett;

— Ki kell irni a szobát! — szólt oda a kis lányhoz.

Czilla nem értette.

— Süket vagy? Azt mondom, hogy ki kell irni a szobát, és a czédulát le kell vinni a házmesterhez.

— Miféle szobát? — dadogott Czilla az ijedtségtől elhaló hangon, s önvádtól gyötörten,

— Annak a gazembernek a szobáját! — felelt Fodorné, s meglátszott rajta, mennyire jól esik neki, hogy kifúhatja magát.

— Ah!

Bizony nagy kő esett le a szívéről.

De eltartott egy pár óráig, mig megtudhatta, hogy »Hódy ur« levelet írt, melyben gyógyíthatatlan s eddig nem ismert betegséget adván okul, lemond a tervezett, nagyon megtisztelő összeköttetésről, s hogy jelenléte ne okozzon még több kellemetlenséget, kijelenti, hogy a lakásból kiköltözik, egyelőre pedig elutazik külföldre.

Ugyanebben az órában Ella az egyik szomszéd-asszonytól volt, a ki nagy titokban egy levelet adott át neki. A levél ekképen szólt:

Édes, drága kis Ella!

Megtudtam, hogy mást szeret, s nem akarom, hogy miattam boldogtalan legyen. Tudom, mit tesz az: boldogtalannak lenni szerelemből.

Elhallgattatom tehát az önzésemet, mely azt mondja, hogy magával együtt élni, édes, nagyon édes volna még akkor is, ha szerelmet érezni nem is lehet irántam.

Legyen boldog azzal, a kit szeret.

Egyszer azt mondta nekem, hogy mindig jó lesz hozzám, és sohase fogom megbánni, hogy magát választottam.

És én tudom, hogy arról mondom le, aki mindenképpen a legjobb feleség lesz a világon.

Mégis lemondok. Sőt lemondok arról is, hogy valaha láthassam. Nem tudom látni, amint másra gondol, nem akarom látni, amint elviszik hazulról.

Kiszakítom magamat abból a környezetből, mely család helyett családom volt, s elhagyom a helyet, amely nekem mindig az otthont jelentette.

De oly gyöngye vagyok, hogy nem tudom ezt megtenni egy utolsó isten hozzád nélkül.

Igaza volt: soha se bánom meg, hogy magát választottam.

A mikor ezeket a szavakat mondta, nagyon, nagyon boldog voltam.

Ez volt egész életemnek egyetlen boldogsága.

Isten áldja meg érte.

Hódy Balázs.

Ez a története annak a szerelemnek, a melyről egy szóval se emlékeznek meg a Hódy Balázs költeményei, se a rondeauk se a madrigálok, se a balladák se a vegyesek.

(Vége.)

Becsületes skepticismus a hitellenség dogmáin is fogja gyakorolni kirtikáját.

*

A lángész átugorja a mélységet, a talentum áthidalja.

*

Ha két államférfiúnak egyforma nadrágja van: némely lap ebből is tud politikai konzekvenciákat levonni.

*

Hogy a sz. háromságot mindenütt egységesen magyaráznák, az hétszög.

*

Sovinizmus. Erre a kérdésre: Napolcont ki verte meg? — három országban így felelnek: Blücher — Wellington — Senki.

*

A szerelemben legrövidebb terminus: »az örökkévalóságig«; leghosszabb »az oltárig«.

M. B.

*

Krónika III.

Mascagni Budapesten.

Az 1895-ik esztendő egyik esős októberi estéjén, kicsi, de vegyes társaság várakozott a keleti-pályaudvarban az orient-expressz berobogására. A társaság várakozását nem remélt siker koronázta, a menetrend előirta időben az orient-expressz tényleg be is robogott.

Az egyik első-osztályú szakasz lépcsőjén ebben a pillanatban egy 13—14 esztendőes gyermeteg alak jelent meg, széles karimájú kalapban és nagy karbonári köpenyben. A kalap és a köpeny együttvéve sem látszottak olyan időseknek, mint a gyermeteg ifju, akiben olvasóink a leírás után bizonyára fölismerték már a nagy olasz maestrot: Pietro Mascagnit.

De nemcsak olvasóink ismerték föl, hanem a kicsi, de vegyes társaság is.

— Evviva! — kiáltották valamennyien, amire a maestro azzal a föltett szándékkal vette le a kalápját, hogy türelmesen végig fogja hallgatni azokat a szép magyar szónoklatokat, amelyekkel itt megtisztelik. A maestro tudvalevőleg kitűnően beszél magyarul és ha ezekre a szónoklatokra nem is felelt, ezzel semmiesetre sem bizonyította be az ellenkezőt.

Rövid másfél óra múlva vége volt a fogadtatásnak és a mester elhajtott a Hungária-fogadóba, ahol rögtön nyugalomra tért. Álma — ahhoz az izgató eseményhez képest, hogy a »Parasztbecsület«-et a budapesti operában személyesen fogja dirigálni — elég nyugalmasnak volt mondható. Csak reggel hat órakor állt be a maestro álmában egy előre nem látott fordulat: ekkor ugyanis a mester a másik oldalára fordult.

Kilencz órakor kelt föl.

— Beppe — mondta hű szolgájának — hozd művészi rendetlenségbe hajfűrtjeimet, add ki a 4-ik számú lakkezipőt és az alsóbbbrangú államok számára berendezett frakkot...

Beppe, a hű szolga, művészi rendetlenségbe hozta a mester hajfűrteit, kiadta a lakkezipőt, a frakkot.

— Egyebekben a keddi műsornál maradunk? — kérdezte tiszteletteljesen.

A mester kinézett az ablakon, a Duna láthatólag kedvező hatással volt reá...

— Nem bánom — mondta nagylelkűen — maradjunk a keddi műsornál.

Beppe erre egy vastag fóliánst ütött föl és némi lapozgatás után megtalálta benne a »Kedd« alosztályt. Rendre meg volt itt írva, hogy a mester keddi napon miféle inget, harisnyát, gallért, kélzét stb. ölt halhatatlan testére, minő zsebkendőt vesz magához, milyen parfümeőt használ, milyen virágot tűz a gomblyukba stb. stb. Miután Beppe, a hű szolga, mindezeket elrendezte, a mester, aki pongyolában valamivel idősebbnek, körülbelül 14—15 évesnek látszott, valami kevés poudre-t rakott föl, hogy arcának érdekes halványosságával megjavítsa a Budapestben eddig elért összes rekordokat.

Miután toilettjét elvégezte, reggelihez ült:

— Apropos — kérdezte Beppe-től — melyik darabot is fogom dirigálni?

— A »Parasztbecsület«-et maestro!

— Ebben az esetben hangulat emelés szempontjából budapesti tartózkodásunk ideje alatt a Santuzza nevet fogod viselni!

— De maestro, hiszen az női név!

— Női név? Vagy igaz... milyen szórakozott is vagyok: De nem csoda, annyi remekművet irtam már, hogy összetévesztem a személyeket... Molto bene! Tehát Ractliff lesz a neved!

Beppe hódolatteljesen meghajolt, amire a mester jóízűen megivott nyolcz pohár sört és megevett hozzá tizenkét sós kiflit. Ezután az operába hajtott, ahol ismét több oldalról boldog új évet kívántak neki. Miután a maestro szerényen kifejtette, hogy az új év csak januárban kezdődik, megragadta a karmesteri pálczát és rövid idő alatt fölfedezte az összes szépségeket, amelyek a »Parasztbecsület«-ben rejteznek. A próbával rendkívül meg volt elégedve és végül emfázis nélkül, de igen komolyan kijelentette *Nopcsa* bárónak, hogy jobb kapust, mint a magyar királyi operáé, még sohasem látott.

Miután szívélyes búcsút mondott mindenkinek, ebédhez sietett és igen jóízűen megivott nyolcz pohár sört. Majd visszavonult a szobájába és az alatt az ürügy alatt, hogy most van Budapestben először, sorra fogadta az előkelő napilapok képviselőit. Valamennyivel magyarul beszélt és több ízben elismerőleg nyilatkozott a magyar zene sajátosságairól. Közben néhány sikerült vezérmotívumot másolt le néhány legyezőre, amelyet a *Sonzogno*-czég küldött utána kitöltés céljából. A czég óriási üzleteket csinál czekekkel a legyezőkkel...

Este cigányzenét hallgatott a Hungáriában, miközben jóízűen megivott nyolcz pohár sört. A cigányok sok áhitattal játszották az »Intermezzót, amire a mester kijelentette, hogy ő nagyon szépnak képzelte ugyan a Rákóczy-indulót, de ilyen szépnak mégsem. Amikor a mestert fölvilágosították, hogy ez nem a Rákóczy, hanem az Intermezzo magyar fordítása, a mester barátságosan mondta:

— Lehetne a Rákóczy is!

Az előadás napját a mester éppen úgy töltötte el, mint az előzőt, azzal a különbséggel, hogy Beppe a »Szerda« alosztály utasításai szerint intézte el a toilette-kérdést. Délután a mester megnézte a város nevezetességeit: a főlásott körutat, a készülő földalatti vasutat és az illemhelyeket. Majd beleénekel a Telefon-Hirmondóba, amit azonban, minthogy előre jelezve nem volt, csak kevesen hallottak.

Este végre fölvirradt a nagy nap hajnala, a maestro eldirigálta az operában a »Parasztbecsület«-et. A legöregebb parasztok sem emlékeznek olyan becsületre, mint aminőt vele vallott, Budapestben egyáltalában senki sem emlékszik arra, hogy *Mascagni* az operában valaha úgy dirigált volna, mint éppen ez este. Gyönyörű este volt, a színészek jóval fölülmulták önmagukat, a közönség pedig eddig el nem ért magasságra lendítette föl a *Weidinger*-ipart...

Előadás után a maestro tiszteletére banket volt, amelyen a mester jóízűen megivott nyolcz pohár sört. Azután a vendégek elkezdtek egymást fölköszönteni és közben a mestert is éltették. A vacsora közepén a mester eltűnt, mert véletlenül rendbe jött hajának kellett eredeti rendetlenségét visszaadnia. A mester távozása nem zavarta meg a vacsora kitűnő hangulatát, most, amikor e sorokat írjuk, a lakomának ugyan már vége van, de a felköszöntők még mindig tartanak...

Incubus.

INNEN-ONNAN.

~ A fölváltatlan bankó. Méltóztattak-e már látni egy milliókétszázezer forintos bankót? Én nem láttam. De az a fő, hogy van; az angol bank gyártja. És, mondják, voltaképpen nincs is rajta semmi látnivaló, mert szakasztott olyan, mint a közönséges, rongyosszélű egy fontos bankó, kivéve, hogy *one* helyett az van rá nyomtatva: *hundred thousand*. Nos, egy angol uri család fiára, Mr. Empty Bagra, örökségképpen reámaradt egy ilyen százezer font sterlinges bankó; és Mr. Empty Bag, zsebre gyűrve ezt a derék papirost, egy ködös reggel kiment a Regent-streetre, szerencsét próbálni. Mindenekelőtt befordult egy fodrászműhelybe és megborotváltatta magát, e művelet végeztével eszébe jutott, hogy nyiratkozni is kéne; ennek utána champooingra vágyott, megélvezte a fürtei között bizsergő drágálatos szeszhab apró pattogását, végezetül pedig kiválasztott hat kis üveg Atkinsont a 15 shilling. És elővette az ő bankóját: »Fizetek«. A fodrász agya veleje megbódult a rengeteg numerus láttára; mély tisztelettel jelentette ki, hogy ebből a bankóból visszaadni nem tud, és biztosította ő lordságát a kiváló örömről, melyet majd érezend, mikor nagyrabecsült vendége erre járván, ismét betér a boltba, azt az egynéhány pennyt megfizetni. Mr. Empty Bag ezután elment egy uri korcsmába és kiadta a rendeletet, hogy főzzenek meg neki pezsgőben hat szép szarvasgombát; elébb azonban kell nyáron sült lazac, medvetalp-pástétom és sikeftajd-pecsenye, utólag pedig ananász-crème, szarvascimer, japáni dinnye; közben a gyomorhűtő sherbeten kívül sör, bor, egyebek közt Chateau Yquem ex anno 1826 (üvege tizenöt font sterling) és záradékol mokka meg egynéhány *Indescriptibles* szivar (darabja a hely színén, Luzonon, husz peseta; Londonban kevésbé jutányos). E villás-reggeli után Mr. Empty Bag elővette az ő bankóját: »Fizetni«. Mire a megilletődött maitre d'hôtel kinyilatkoztatta, hogy szerény kis csapszékők ilyen bankó fölváltására nincsen berendezve; tehát ha majd ő lordságának megint erre méltóztatik vetődni, kegyeskedjék stb. stb. Nem folytatom; mert ha ezzel a szisztémával folytatom, egy egész kis füzet telnék meg vele, hogyan vásárolt Mr. Empty Bag még az nap folyamán harminczegy überziehert, ötven nadrágot, egy penicizlust, tizenkét tucsat zsebbevalót, huszonhárom arany remontoirt, egy csinos házacs-kát kerttel együtt, két nemesvérű bulldogot, egy valódi, mosható Béranger-autogrammot, egy ó-perzsa diszkardot, fél liter cseresznyét és kilenczvenhat nyakravalót, mind e közben nem mulasztván el lefotografáltatni magát, előfizetni a *Timesra*, gőzfürdőbe menni és alapítványt tenni egy presbyteriánus templomra. A bankójából sehol sem tudtak visszaadni; még a skót papnál sem. Eljött az alkonyat. Tavasz volt. Mintha a köszénfűst is szerelmes viráglattal lett volna terhes. A Temzén szaladó kis gőzösök nemkülönben kizárólag ezt pöfögték: »*I love you*«. Mr. Empty Bag ennek következtében jelentkezett Mlle. Kiss-me-quicknél, a *Goliath-Play-house* drótkötél-primadonnájánál, és pedig a végett jelentkezett, hogy szerelmet valljon neki. A vallomás után a primadonna így szólt: »Most pedig én vallok meg önnek valamit, kedves lord. Mulhatatlan szükségem van ötszáz font sterlingre, mert a mézszárosom, a tejes asszonyom meg a gyémántkereskedőm nagyon idegeskedik.« Mr. Empty Bag elővette az ő bankóját: »Fizetem.« Mlle. Kiss-me-quick egy pillantást vetett a feketebetűs, vékony papirosra, aztán elnevette magát: »No hallja, csak nem néz engem az angol banknak, hogy ezt fölváltam?« És a bal hüvelykujja rózsaszírom-körmével veregetni kezdte az alsó fogsorát, ezt a csillogó szenzációt, mint aki erősen gondolkozik. Majd hirtelen fölkiáltott: »Se baj! Maga ir nekem erre a szép fehér ivory-papirosra egy kis bont, egy iczipiczi bonocs-kát, és nincs többé okunk a sirásra, hogy azt a marha nagy bankót nem tudjuk hirtelenében fölváltani.« Mr. Empty Bag elképedt az észnek e bámulatos élességén. Mióta megvan az ő bankója, a szakramentális »fizetek« ellen nem apellált még se borbély, se kelner,

se semmi ember. És ez a kis ármányos... Bulldog, teringette, mi tévő legyen? Megirta ezt a csöpp kis bont. Másnap aztán Mr. Empty Bag megint rendes foglalkozása után látott; folytonosan elővette az ő bankóját: »Fizetek.« És ezt gyakorolja mindmáig is; és mindmáig senki sem akadt, aki vissza tudott volna neki adni. De időközben megtörtént, hogy egy reggel törvényszolga lépett a szobájába és azt mondta: »Mr. Empty Bag, ön ezennel pörbe idéztetik, mert ön a lejárat napján nem adott egyenértéket egy ötszáz font sterlinges bonjáért.« Mr. Empty Bag az nap, mikor a bíró előtt állott, véletlenül szörnyen szórakozott volt. Per absolute nem birt visszaemlékezni arra az iczipiczi bonra. A bíró megrázta fodros parókáját: »Pedig, hallja panaszlott, a bonokra jó ám visszaemlékezni.« Mr. Empty Bag ekkor elővette az ő bankóját: »Én mindig fizetek, sir. Vagy van, sir, olyan őrült, aki egy ilyen bankó tulajdonosáról fölteszi, hogy szántsándékkal nem emlékezik az efféle mikroszkópikus bonra? Olyan őrült embert nincsen, sir.« A bíró magáévá tette ezt a konsziderálást; először ugyan hosszasan szderált magán kon, sőt rekon, de aztán kimondta, hogy az olyan bankó tulajdonosának okvetetlenül kitűnő emlékezőtehetsége van. Ennek következtében Mlle. Kiss-me-quicket leszedték a drótkötélről és bevitték a Newgatebe. Ugy kell neki. Ha nem tudott visszaadni abból a bankóból, hitt és remélt volna, mint a többiek hisznek és remélnék.

* * *

~ A molnár és gyermeke. Mikor kietlen, locspocs őszidőn az ember esernyője alól a színházi plakátokra pillant s ez a vastagbetű darab-cím ötlük szemébe: *A molnár és gyermeke*, akkor kalendárium nélkül is tudja, hogy itt van az utálatos november. Ez a szomorú hónap, mely a halottak napjával kezdődik, teljesen lehangolná az emberiséget, ha a dicséretes és konok színházi hagyomány mindjárt halottak napján nem deritené némi kis humorra a régi jó molnárral és annak gyermekével. Magában a darabban ugyan — mint mondják — nincs a vidámságnak semmiféle eleme, de az a csodás következetesség, melylyel színlapja körülbelül félszázad óta minden elsején, minden középeurópai város falain kérielhetlenül megjelenik, határozottan mulatságos. Egy darab, melyet soha nem adnak máskor, mint halottak napján, de minden halottak napján okvetlenül adnak, az olyanformán kómius, mint a pompe funébre portása, akit bús hivatalánál fogva sohasem látunk másként, mint gyász-echarpeos fekete magyar díszben, komor kalppaggal s rengeteg ezüst-gombos bunkóval. De valamint meglehet, hogy a pompe funébre portást igen komoly és szomorú legénynek találunk, mihelyt közelebből megismerkednénk vele, úgy meglehet az is, hogy a *Molnár és gyermeke* soha többé nem csalna színlapjával mosolyt az ajkunkra, mihelyt egyszer rászánók magunkat és valósággal megnéznők az előadását is. Csakhogy, ki látta már valósággal a molnárt és gyermekét? Ki ismeri ezt a darabot? Mindenki azt hiszi, hogy mindenki, egyedül csak maga nem. Mert az is konok tradíció, hogy ezt a rémdrámát nem kell megnézni senkinek, hisz ez már szörnyen el van csépelve. És az igaz is, hogy el van csépelve, de az is igaz, hogy immár két-három emberöltő óta a cséplésnél a közönség nincs jelen. Én legalább nemcsak magam nem láttam soha ezt a halottasnap-i darabot, hanem — leszámítva a legöregebb embereket, akik még a forradalom előtti időkből emlékeznek rá — nem is tudok senkit, aki színről-színre látta volna. Hallom, hogy varrónői és szobaleányi körökben még mindig vannak a molnárnak és gyermekének személyes ismerősei, de ezekben a körökben nem vagyok otthonos. Azok az urak és hölgyek, akiket én ismerek, mind egy szálíg azt szimulálják ugyan, hogy ismerik s mint valami különösen ostoba dolgot kicsinylik s lenézik a *Molnár és gyermekét*; de ha szavukra akarom mondatni velük, hogy valóban látták már, ötölnek-hatolnak, másról kezdenek beszélni s végül beismerik, hogy nem látták soha. A *Molnár és gyermekét* soha

meg nem nézni épp olyan erős hagyomány, mint mindig előadni november elsején. S látatlanban rosznak tartani épp olyan erős hagyomány, mint látatlanban jónak tartani — például Klopstock Messiását.

* * *

☆ **Boldog Franciaország!** Ideális állapot. Már megint megbukott egy francia minisztérium. Azaz — mert hiszen majdnem kilencz hónapig élt, a mi Franciaországban mathuzsálemi kor egy minisztériumra nézve — nem is úgy kellene mondani, hogy »már megint megbukott«, hanem úgy, hogy »még csak most bukott meg«. Mindegy. Mondjuk így, vagy úgy, denique a francia minisztérium megbukott, még pedig valami panamás kérdésben. És Franciaországnak még sincs semmi baja. A parlament többsége ellene szavazott a minisztériumnak és nevetett; a minisztérium megbukott és nevetett; Párizs és Franciaország megtudta a dolgot és nevetett. Mert egy magas fejlettségű országban, ahol már több, mint száz évvel ezelőtt királyt is, kormányfőket is nyakaztak; ahol a pártok akárhányszor a barrikádokon mérköztek már egymással; ahol végig kartácsolt utcákon bukkott meg két köztársaság s irtóztató csatatereken két császárság — ott egy olyan köznap semmiségen, amilyen egy minisztérium bukása, csak nevetni lehet. Hisz' végre is, mi egy minisztérium? — Nyolcz-tíz parlamenti ur. Ha ez a nyolcz-tíz elmegy, jön a másik, a harmadik, a negyedik stb. nyolcz-tíz. Lassankint mind a nyolcz-tízre rá kerül a sor. És ez jó. Egalité! Miért ne legyen életében egy-kétszer mindenki miniszter? Mon dieu, az emberek olyan ártatlanul hiuk, hogy még egy kis rendjelnek is örülnek, hát még a miniszterségnek! S több bajt, mint amennyi anélkül is lenne, nem igen csinálhat egy minisztérium se, mert amire csinálhatna valamit, úgy is megbukik. Azért tessék hát jól ügyelni és distinguálni. Franciaországban, mikor minisztérium bukik, nem a kormány bukik. Franciaországot a maga műveltsége, gazdagsága, ereje és a parlamenti bolondságoktól nem érintett hivatalos szervezete kormányozza. Ha a jövő-menő miniszterek kormányoznák, már rég tönkrement volna. A francia köztársaságra az angol királyról szóló régi mondást így lehet ráfordítani: *„a minisztérium áll vagy bukik, — de nem kormányoz.“*

* * *

☆ **Lucgeriáda.** Luegert nagy többséggel megválasztották Bécs polgármesterévé. Ha a császár megerősíti, polgármester is lesz. Ha nem — nem. Mi magyarok, a kik Luegert nagy ellenségünknek tudjuk, feltűnően izgunk-mozgunk. Jaj, csak meg ne erősítse a császár Luegert! Ez az igyekezet alighanem nagy bolondság tőlünk. Mi megfélemedezünk szabadságharcunk diadalmas hőseinek arról a kitűnő elvéről, hogy az osztrákokkal való küzdelemben a világért nem szabad az osztrák vezérekre löni, mert hiszen azok ostobasága ami leghasznosabb szövetségünk... Miért lövünk mi Lucgerre? Képzeltető-e, hogyha eltaláljuk őt, hogy még nála is ostobább és agyonkompromittáltabb generális fog a mi osztrák ellenségeink élére állani? Avagy Bécs belbékéje és virulása oly igen hasznos és kedves nekünk, hogy érette Budapestről önzetlenül megfélemedezünk?... Igen, de Lueger mindig szidja a magyart s ilyen ember ne lehessen Bécs polgármestere, mondják a heves honfiak. Uramfia! Hát Windischgrätz nem szidta mindig a magyart? Dehogyan — és mégis megvertük. Paschkievits ellenben soha egy rossz szót nem mondott rólunk. És mégis letettük előtte a fegyvert.

* * *

☆ **A nagy buktató.** Festetich földmívelési miniszter megbuktatta az államtitkárját: Miklós Ödönt. Aztán megbuktatta a minisztertanácsban a saját szerződését, melyet a sertésvesztegő intézet dolgában kötött. Ennek révén úgy látszik megbuktatja

önmagát. A maga megbuktatásával megbuktathatja még az egész kormányt s a kormányval együtt megbuktathatja a kormánypártot is. Gr. Apponyi Albert köztudomás szerint nem irigy ember. Nem irigylí az még br. Bánffy Dezsőt sem. De lehetetlen, hogy el ne fogja kissé az irigység, ha gr. Festetich Andorra néz. Hol lenne már ő, ha úgy tudna buktatni, mint ez a miniszter!

* * *

A legujabb Munkácsy-arckép. A hét elején a nagy Munkácsy repatriálásával foglalkozott az egész magyar sajtó, egy szívvel-lélekkel kifejezést adván annak az óhajtnak, vajha a kormánynak sikerülne módot találni, hogy a mester élte alkonyát idehaza tölthess. Az utolsó órákban a kérdés a megoldás stádiumába jutott, úgy, hogy ma már semmi kétség: Munkácsy hazajön.

És ezzel a legenda az asztalos-inasról, ki világgá indult, hogy világra szóló hírnevet szerezzen, egy új fázisba jutott. Eddig minékünk, földieinek a messze égbolt határán kóválygott, mint valami színes, ragyogó illuzió, műveit mások hordták széjjel, dicsőségében mások sütkéreztek. Most, amikor nekünk megszűnik mese lenni, azzá válik a párizsiaknak. Mert neki volt a legszebb szalonja Párizsban, fejedelmi bőkezűsége határt nem ismert, termeiben összegyűlt a világváros minden előkelősége és nevezetessége és az avenue de Villiers műterem látványosság számba ment. És sokáig fognak emlékezni és sokáig beszélni a nagy magyar mesterről, aki az ő körökben futotta meg fényes pályáját és a ki dicsősége zenitjén otthagytta őket, hogy a gravitáció örök törvénye szerint visszatérjen az ő kultiválatlan barbár hazájába.

Az a kép, melyet ma czimlapunkon közlünk, szintén amolyan stáció-féle a nagy művész életében. Felszólították Munkácsyt, hogy az Uffiziák számára Flórenczben, hol a világ legnagyobb piktoraiknak arcképei össze vannak gyűjtve, fesse meg az arcképét. Erre a célra készült ez a fotográfia. Erről fogja megfesteni itthon.

SZÍNHÁZ.

A nagy Pietro. A nagy Pietro néhány év előtt még nagyon kis ember volt. És hirtelen megnövekedvén, meglátta őt az egész világ. Néhány év előtt még foltozott cipőben járt, most pedig, úgy mondják rosszul érzi magát, ha nem hordhat kétféle színű selyemharisnyát. A héten megismerkedtünk vele mi is. Első és utolsó operáját, a *Cavalleria Rusticana*-t dirigálta (többi műve reményteljes ifjúságában tért meg őséhez), és mi tapsoltunk, lelkesedtünk. Hogyne! Hisz oly kedves, szeretetreméltó fiatal ember és sokkal szebb fiu, mint Bartók Lajos. Hajlongani meg oly elegánsan tud, mint akár Császár Imre. A fiatal olasz maestro, a m. kir. operában, mint dirigens is nagy sikert aratott. Annyi tüzzel forgatta a karmesteri pálcát, mintha valami új művét akarta volna diadalra vinni s a közönség úgy tapsolt, mintha szenzációs premiéren lett volna. Szerencsés ember ez a livornói fiatal izraelita. Mert a recepció el-fogadása után, bátran bevallhatjuk, hogy a legünnepeltebb zeneszerző, Mózes hitét követi s így, minden lehet, csak Bécs polgármestere nem. Vajjon a derék bécsiek, akik 1892-ben, a színházi kiállítás alkalmából, Mascagni kocsjának lovait ki akarták fogni, hogy ösztönüket követve, maguk vonják azt tovább, ennek tudomásulvétele után is változatlan lelkesedéssel viseltetnének-e iránta? A maestrot különben már nem érdekli e kérdés. A színházigazgatók egymás kezéből kapkodják ki és ezután a dirigálásért is szívesen fizetnek neki 1000 forintot. Így aztán gondtalanul élhet a nagy Pietro, egyfelvonásos tőkéjéből.

KÖZGAZDASÁG.

A »Magyar automata gyár- és kölcsönző részvénytársaság« e napokban tartotta meg alakuló közgyűlését. Az igazgatóságba bevásztattak: Gajáry Ödön, Bisicz Lajos, Maishirn Péter, Vargha Sándor, dr. Róth Pál, Zwibach Adolf és Jeney Lajos; igazgatósági elnökök: Gajáry Ödön; a felügyelő-bizottságba: Mende Bódog, Róna Márk, Boor Ákos és Nyíry Lajos. Az alakuló közgyűlést követő igazgatósági ülés dr. Róth Pált ügyvezető igazgatónak, s Bernáth Andort titkárnak nevezte ki. E vállalat, mely 400.000 korona alaptőkevel rendelkezik, a m. kir. kormánytól kizárólagos engedélyt nyert automataknak felállítására a milleniumi kiállítás területén, a m. kir. államvasutak állomásain és a m. kir. posta- és távirat-hivatalok helyiségeiben.

A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság üzletvezető igazgatósága arról értesít, hogy az Aldunán bekövetkezett kedvező vizállásra való tekintettel a zimony-belgrád-gradistjei járatok helyett f. é. október 30-ától kezdve a zimony-belgrád-orsovai járatokat indítja meg és pedig a f. é. október hó 22-én kiadott menetrendnek megfelelően, amely szerint a gőzös hetenkint kétszer: szerdán és vasárnapon reggel 4 órakor indul Zimonyból Orsovára, Orsováról Zimonyba pedig minden hétfőn és csütörtökön reggel 5 órakor.

Az első menet lefelé szerdán, azaz október 31-én lesz.

Mai számunkban is hozzuk hazánk legmegbízhatóbb gyümölcs-faiskola telep-tulajdonosa: **Unghváry László** hirdetését. *Unghváry László* 121 holdas cselegédi hírneves gyümölcsfaiskolája a külföldi legelső helyre sorozható néhány ugyanily irányu vállalatnál szemben már most is milyen helyen áll: erre nézve szolgáljon tájékoztatásul *Molnár István* »Budapesti m. k. pomológiai tanintézeti« igazgató, kir. tanácsos, gyümölcsészeti biztos alábbi következő levele: »Vonatkozással folyó hó 18-án kelt kérdé ére értesitem, miszerint ha faiskolája 120 hold kiterjedésű és ami fő 700—800 ezer darab ojtvány, 1.200.000 alvószemzés és 15 millió vadoncz csemete foglal abban helyet: akkor Uraságod faiskolája mindenesetre a nagyobb külföldi faiskolákkal (milyen pl. Leroy Andre-é, Barbier, Croux Späth-é stb.) egy sorompóba állítható. *Molnár István*« — *Unghváry László* 80 oldalra terjedő s kimerítő árjegyzékét bárkinek is megküldi.

Magy. kir. államvasutak.

(A Fiume-anconai és fiume-velencei hajójáratok téli menetrendje.)
F. évi november hó 1-től 1896. évi márczius hó végéig a gőzhajók Fiume és Velence közt a következő meretrend szerint fognak közlekedni:

Fiuméből Anconába indulás minden csütörtökön 7¹/₂ órakor reggel; érkezés Anconába ugyanazon napon 5¹/₂ órakor este.

Indulás Anconából Fiumébe minden szombaton 9 órakor este; érkezés Fiumébe másnap 7 órakor reggel.

Indulás Fiuméből Velenczébe minden vasárnapon 4 órakor délután; érkezés Velenczébe másnapon 6 órakor reggel.

Indulás Velenczéből Fiumébe minden kedden 6 órakor este; érkezés Fiumébe másnapon 9 órakor reggel.

Azon hajó, mely Velenczéből Fiumébe közlekedik, néha Pizanóban is kiköt, mely esetben ezen hajó egy nappal később érkezik Fiumébe; ily esetek a velencei hírlapokban és a Szt.-Márkus téren külön hirdetményekkel fognak mindenkor közzétettni.

Fiumébe és Velence között a »Venezia«, Fiume és Ancona között pedig a legnagyobb kényelemmel berendezett »Villám« nevű gőzhajó közlekedik, mely utóbbi teremmel, külön kabinokkal férfiak és nők számára, 40. I. oszt. ágygyal, dohányzó-teremmel, fürdőszobával, villanyvilágítással és gőzfűtéssel van ellátva.

A fentemlített hajójáratokkal kapcsolatban kiadandó rendkívül olcsó kombinált vasuti és hajózási közvetlen menetjegyek és körutazásjegyek tekintetében bővebb felvilágosítás a magy. kir. államvasutak városi menetjegyirodáiban kapható.

Budapest, 1895. évi október hó 14-én

Az igazgatóság.

(Utánnymás nem díjazatik.)

HETI POSTA.

Budapest. *M. Kelemen*. Köszönjük szíves figyelmeztetését. Felkutattuk az *Egyenlőség* című nem annyira a felekezet érdekeit képviselő, mint inkább a papi talpakat nyaló kis szennylapot, mely a zsidók ügyének többet árt, mint Lueger, Schneider és az egész antiszemita banda együtt. E lappal nem chie szóba állani, még kevésbé szerkesztőjével feleselni. Az ember kiköp és tovább megy.

Cyngarus. »Azon biztató tudatban, hogy soraim nem kerülnek olvasatlanul a papírkosárba stb.« Ön nem csalódott. Előbb elolvastuk.

Szera. Ön lekenyerezett bennünket. Levele bájos, versekéje is az. Higgye el, kár lenne a nyomdafestéssel profanálni.

Temesvár. Elég jól fest. Legyen szíves G. barátunkat meginterpellálni. Az orvvadász-képekről nem tudunk lemondani és ha másképp nem megy, személyesen fogjuk megexequálni.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Főmunkatárs: **KÓBOR TAMÁS.**

Henneberg-selyem csakis akkor valódi, ha közvetlen gyáramból rendelik — fekete, fehér és színeseket 35 krtól 14 frt 65 krig méterenkint — sima, csikos, kockázott, mintázottakat, damasztot stb. (mintegy 240 különböző minőség és 2000 mintázatban) stb. **postabér és vámmentesen a házhoz szállítva és mintákat postafordultával küld: Henneberg G. (cs. k. udvari szállító) selyemgyára Zürichben.** Svájcba czimzett levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. Magyar nyelven irt megrendelések pontosan elintéztetnek. 1

Téli kura,
reuma, köszvény, ichias stb., ellen.
Szt.-Lukácsfürdő r.-t.
BUDAPEST.

Kénes iszapfürdő,
douche-massage, iszapborogatások. Meghűlés veszélye nincs, mert a szállodák és fürdők egy fűtött épülettömböt képeznek. Olcsó pensio. Lift és hordszékek, nehéz betegek számára felvonó a vízben.
Prospektust küld az igazgatóság.

GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN-FÉLE
COGNAC
MINDENÜTT KAPHATÓ.

Zongorákat és pianókat vásároljunk ott, ahol minden tekintetben megnyugtató garanciát kapunk. Mint ilyen bevásárlási forrást leginkább ajánlhatjuk **Keresztély Sándor (KLINGER)** minta-zongoratermeit Budapesten, Váci-körút 21. sz. (Ipar-udvar.)

Összes gazdasági gépek

GŐZCSÉPLŐK.

Szigoruan a magyar gazdasági viszonyokhoz alkalmazott saját gyártmányok.

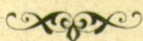
Az összes gazdasági gépeket tartalmazó árjegyzékkel, szakbavágó felvilágosítással és tanácssal, árak és feltételek közlésével szívesen és díjmentesen szolgál az

ELSŐ MAGYAR

Gazdasági Gépgyár Részvénytárs.

Gyártelep: Budapest, Külső váci-ut 7.

BUDAPESTI KÖZUTI VASPÁLYA-TÁRSASÁG.

Hirdetmény.

Az 1895. évi október hó 19-én tartott rendkívüli közgyűlés határozata alapján a részvénytőke növelése céljából

20,000 darab,

azaz huszezer darab, 100 forint névértékre és névre szóló részvény

bocsátatik ki. Ezen részvényekre nézve a t. cz. részvényeseknek a budapesti közuti vaspálya-társaság forgalomban levő részvényei és élvezeti jegyei után az elővételi jog biztosított a következő feltételek mellett:

1. Az elővételi jog gyakorlása céljából a részvények és élvezeti jegyek folyó hó nov. 2-től 16-ig bezárólag, a délelőtti órákban a társaság főpénztáránál (Budapest, V., Lipót-körut 22. szám) lebélyegzés végett bemutatandók. (Az e célra szolgáló jegyzékek a társaság pénzügyi szakosztályánál díjmentesen kaphatók.)

A fenti idő leteltével az elővételi jog többé nem gyakorolható.

2. A bemutatott egész részvény vagy élvezeti-jegy után 2 darab 100 forint névértékre szóló új részvényre gyakorolható az elővételi jog.

3. A részvények vételára a t. cz. részvényesek részére darabonként 200 forintban állapítatik meg és következőleg rovandó le:

a) 50 frt az elővételi jog gyakorlása alkalmával;

b) 50 frt 1895. december 16-tól bezárólag 30-ig (vasár- és ünnepnapokat kivéve) a délelőtti órákban;

c) 100 frt 1896. január 15-től bezárólag 30-ig (vasár és ünnepnapokat kivéve) a délelőtti órákban. Ugyanakkor részvényenként 5 frt kezelési költség és bélyeg is lefizetendő.

A megtörtént befizetésekről egy ideiglenes elismervény fog kiszolgáltatni.

4. Ha a fent kitűzött határidőkön belül az előirt összeg befizetése elmulasztatnék, úgy az ideiglenes elismervény számának felemlítésével az ideiglenes elismervény birtokosa a hivatalos hirlapban egyszer közzéteendő hirdetményben fel fog hivatni, hogy az elmulasztott befizetést, 6⁰/₀ késedelmi kamattal együtt, a hirdetmény megjelenésétől számított harmincz nap alatt fizesse be.

Aki ezen újabb határidő leteltével sem teljesíti az előirt befizetést, úgy tekintetik, mint aki az eddig teljesített fizetésekről a társulati tartalékalap javára lemondott, mely alaphoz a befizetett összegek csatoltatni fognak. Az ily ideiglenes elismervények pedig érvényteleneknek nyilváníttatnak.

5. A teljesített befizetések után időközi kamat nem jár, de az új részvények 1896. január 1-től kezdve a társaság nyereségyére a régi részvényekkel egyaránt igényt tarthatnak.

6. A végleges címletek kiadása legkésőbb 1896. évi május 1-től fogva veszi kezdetét. Budapest, 1895. október 24-én,

Az igazgatóság.

Gyapjuárak osztálya.

Doublin-Cheviot, 120 cm. széles	... métere	65 kr.
Hölgyposztó (Damentuch) a legjobb minőségben 120 cm. széles	... métere	82 kr.
Diagonál-szövet 120 cm. széles	... métere	1.—
Cheviot uni minden színben 120 cm. széles	... métere	1.20, 1.55, 1.75
Angol divat-szövetek legjobb minőségben 120 cm. széles	... métere	1.45
Cheviot Diagonál a legújabb színekben 120 cm. széles	... métere	1.95
Kammgarn cordonné (Haute Nouveauté) 120 cm. széles	... métere	2.20
Tricot gouffré (utolsó divat) 120 cm. széles	... métere	3.50
Royal gouffre, párizsi ujdonság 120 cm. széles	... métere	2.60
Különleges ujdonságok eredeti angol és francia divat szövetekben 120 cm. széles	métere	1.95, 2.20, 2.80, 3.—, 3.50, 3.75, 3.95, 4.60, 5.50, stb.
Duplaszéles divatszövetek	... métere	22, 32, 34, 48, 50, 58, 60, 65 kr, stb.
Legújabb barchet és Flanell-cottonok, a legjobb minőségekben	métere	24, 28, 32, 35, 40, 45, 48, 52, 55, 60 kr.

LESSNER D., áruháza

BÉCS,

VI., Mariahilferstrasse 81–83. Eszterházygasse 30, 32, 34.

Pincze, földszint, félemelet, első emelet.

Selyemárak osztálya.

Selyemszövetek, jó minőségű legizlésebb és legdivatosabb minták	... métere	65, 85, 94, 96 kr.
Gyönyörű, legújabb divatu tiszta selyemszövetek csupa divatos színekben legjobb minőség	métere	1.30
Divatos schottisch selyemszövetek	... métere	1.10
Merveilleux glaçé façonné, tiszta selyem minden színben	... métere	1.05
Tiszta tafota selyem, mille rayés, remek kivitelben	... métere	1.75
Tiszta tafota selyem rayé	... métere	2.50
Tiszta tafota selyem, rayé pointu	... métere	3.20
Brocatelle, remek tiszta selyemszövet kiválóan szép minták	... métere	2.60
Tiszta selyem Crepon blouzoknak, kiválóan elegáns kivitelben	... métere	1.50, 1.80
Eredeti angol selyempelüsch. Jaquett és köpenyekre, legjobb gyártmány	métere	3.90, 5.—, 9.50, 13.25 stb.
Selyempelüsch minden színben	... métere	1.10, 1.40
Bársonyok minden színben	... méterje	60, 98 kr, 1.30, 1.50, 2.30
Remek, mintázott bársonyok	... métere	1.20, 1.30
Cord-Velvet minden színben	... métere	1.45

Vidékre dús választéku minták és nagy képes divatlapok kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

Fejty Árpád írás körképe
A magyarok bejövetele
Látható a budapesti és a városligetben
reggel 9-től este 8-ig; a városligetben
 A városligetbe menő villamos-kocsik végállomása.

A HÉT
 előfizetési ára:
 Egész évre 10 frt.
 Félévre 5 frt.
 Negyedévre 2.50 frt.

Hol keressük
 a legjobb
arcport?
 Kérjük a
Müller J. L.
 féle

Blaha-Serail-Pouder-t.

Blaha Lujza (Splényi báróné) művésznők kedvelt arcportát; mely ugy nappal, mint éjjel használva, minden arcpor között a legjobb; kiváló szakemberek által megvizsgálva, végleg tisztának és teljesen ártalmatlannak találtatott. Mint piperezser nélkülözhetlen, az arcbőrnek a legszebb fehér színt, üdőséget, szépséget és pirt kölcsönzi.

☛ Egy doboz 60 kr., nagyobb 1 frt. ☛

Crème Pompadour,

ez azon szer, melylyel a híres Pompadour asszony csodás szépségét megőrizhette anélkül, hogy az egészségére ártalmas lett volna. A »Crème Pompadour« az arc és kéz bedörzsölésére használtatik reggel és este, azután »serail-pouderrel« lesz behintve.

☛ Egy téglly 1 frt 60 kr. ☛ Kapható a gyárosnál:

Müller J. L.

íllatszer- és piperezsappan gyári raktára

Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 2. sz. alatt.

Nagy raktár rendkívül jó minőségű fog-, haj-, ruhakefékben és fésűkben.

☛ Utánzásoktól óvatik. ☛

Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank.

Hirdetmény.

A Magyar leszámitoló és pénzváltó bank részvényeseinek 1895. október 24-én tartott rendkívüli közgyűlése elhatározta, hogy a jelenleg 25 millió koronából álló részvénytőke 12,500 drb egyenként 400 korona névértékű részvény kibocsátása által 30 millió koronára emeltessék fel s ezen kibocsátásra kerülő részvényekre nézve; a jelenlegi részvényeseknek, részvénybirtokuk arányában, az igényjog megadassék.

A közgyűléstől nyert meghatalmazás alapján ezennel közzéteszi az igazgatóság, hogy a közgyűlés határozatának keresztülvitele a következő módok alatt történik:

1. Minden ez idő szerint forgalomban levő 400 korona névértékű öt drb részvény alapján egy új, ugyancsak 400 korona névértékű egész részvény — öt részvélynél kevesebb darab után pedig részvényenként egy új részvény ötödről szóló részjegy — vehető át.

A kibocsátásra kerülő új részvények az 1896-ik év nyereségében a már forgalomban levőkkel egyenlően részesednek.

2. A részvényeseknek biztosított igényjog 1895. október 31-től 1895. november 9-ig bezárólag gyakorlandó.

3. Minden új egész részvény után 270 frt, minden ötödről szóló részjegy után tehát 54 frt vételár fizetendő. A részvények árának azon része, mely a 400 korona névértékét meghaladja — az összes, az új részvények kibocsátásával járó terhek levonása után — a társaság általános tartalékálapjához csatoltatik.

4. Ezen vételár befizetése történhetik vagy egyszerre és egészben az igényjog gyakorlásával egyidejűleg az erre kitűzött napokon, vagy pedig két részletben oly módon, hogy az igényjog gyakorlása alkalmával a vételár fele, vagyis 135 frt, illetve 27 frt fizettetik, míg a második rész, vagyis a hátralékos 135 frt, illetve 27 frt legkésőbb 1895. december 20-ig bezárólag fizetendő.

Minden befizetés után az intézet 5%-os kamatot térít meg és pedig a befizetés napjától 1895. december 31-ig.

5. Az igényjog gyakorlása a részvények bemutatása s lebélyegzése alapján történik; ezen célra mindazon részvényesek, kik igényjogukkal élni kívánnak, tartoznak részvényeiket az összes azokhoz tartozó (3. 10. számú) szelvényekkel együtt a 2-ik pont szerint meghatározott napokon számgjegyzékek kíséretében **Budapestben: a társaság főpénztáránál** (Dorottya-utca 6.)

Bécsben: az Union-Banknál,

M/m. Frankfurtban: a Deutsche Effecten- u. Wechsel-Banknál

bemutatni, a hol azok lebélyegzettetni fognak és a hol a 4-ik pontban előírt befizetések is teljesítendő.

6. A fenti módok szerinti befizetett részvényekért ideiglenes jegyek adatk ki, a melyek 400 korona névértékű egész részvényekről, illetve a hol a benyújtott részvénytőke ezt nem engedi, ötöd-részvény-részjegyekről szólnak. Ezen ideiglenes jegyek helyett a vételár teljes befizetése után s darabonként 63 kr helyettesíték fizetése mellett, 1895. december 1-jétől kezdve azon helyeken, hol a befizetés történt, végleges, egyenként 400 korona névértékű eredeti részvények adatk ki.

7. Mindazon ideiglenes jegyek (igazolványok), melyekre a kitűzött határidő alatt az előírt második részfizetés nem teljesített, közzététel és felhívás után, az igazgatóság által a kereskedelmi törvény 169. és 170. szakaszai értelmében érvényteleneknek fognak nyilvánítani, mely esetben az így megmaradt részvények szabad kézből eladatk és a semmisének nyilvánított ideiglenes jegyekre (igazolványokra) történt első befizetés pedig az általános tartalékálap javára fordítottatik.

8. Azon részvényesek, kik igényjogukat a meghatározott időben és módon nem gyakorolják, ezen jogot okvetlen s visszavonhatlanul elvesztik s az igazgatóság az ily módon esetleg megmaradó részvények felett a közgyűlés által neki adott meghatalmazás értelmében rendelkezik.

Budapest, 1895. október 29-én.

Az igazgatóság.